

**T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BESLENME VE DİYETETİK ANA BİLİM DALI
BESLENME VE DİYETETİK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİN SÜRDÜRÜLEBİLİR
BESLENME BİLİNCİNİN İNCELENMESİ**

Melis HÜSMENOĞLU

MUĞLA-2023

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BESLENME VE DİYETETİK ANA BİLİM DALI
BESLENME VE DİYETETİK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİN SÜRDÜRÜLEBİLİR
BESLENME BİLİNCİNİN İNCELENMESİ**

Melis HÜSMENOĞLU

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Şeyda KIVRAK

MUĞLA-2023

TEZ ONAYI

Melis HÜSMENOĞLU tarafından hazırlanan “ Okul Öncesi Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Bilincinin İncelenmesi ” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Beslenme ve Diyetetik Ana Bilim Dalı, Beslenme ve Diyetetik Tezli Yüksek Lisans Programında, Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Prof. Dr. Serdal ÖĞÜT
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

(İmza)

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Şeyda KIVRAK
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

(İmza)

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül TÜRKYILMAZ
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

(İmza)

Tez savunma tarihi: 15.06.2023

Bu tez Beslenme ve Diyetetik Ana Bilim Dalı, Beslenme ve Diyetetik Tezli Yüksek Lisans Programında, Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirmektedir.

Prof. Dr. Müesser ÖZCAN
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan metinleri sahiplerinden yazılı izin alarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricinde YÖK Ulusal Tez Merkezi / MSKÜ Açık Erişim Sisteminde erişime açılabilir.

- ☐ Tezimle ilgili patent başvurusu yapılacağından veya patent alma süreci devam ettiğinden Enstitü Yönetim Kurulu kararı ile tezimin mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl erişime açılmasının ertelenmesini talep ediyorum.
- ☐ Tezimde yeni teknik, materyal ve metotlar kullanıldığından ve henüz makaleye dönüşmemiş olduğundan Enstitü Yönetim Kurul kararı ile mezuniyet tarihimden itibaren 6 ay tezimin erişime açılmasının ertelenmesini talep ediyorum.

15.06.2023

(İmza)

Melis HÜSMENOĞLU

ETİK BEYAN

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Okul Öncesi Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Bilincinin İncelenmesi ” isimli çalışmada tezin planlanmasından yazımına kadar tüm süreçlerde etik ilkelere bağlı kaldığımı, tezime ilişkin bilgi ve belgeleri akademik ve bilimsel etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, tezimde kullandığım tüm görsel ve yazılı materyallerin kaynağını gösterdiğimi, yararlandığım eserlerin tümünün kaynaklar bölümünde yer aldığını, tezimin Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu’na göre yazıldığını beyan ederim.

15.06.2023

(İmza)

Melis HÜSMENOĞLU

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamın hazırlanmasında danışmanım olarak bana rehberlik eden Sayın Doç. Dr. Şeyda Kıvrak' a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca tez inceleme komisyonunda yer alan değerli hocalarıma da teşekkürlerimi borç bilirim.

Tezin yazım aşamasında verilerin toplanmasında bana yardımcı olan okul öncesi öğretmenlerine teşekkür etmek istiyorum. Ayrıca araştırmamda görüşlerini ve önerilerini paylaşan değerli dostlarıma da minnettarlığımı belirtmek isterim.

Son olarak, hayatımın her anında desteklerini hissettiğim ve bu tez çalışmasını tamamlamamda büyük bir rol oynayan sevgili annem ve babama şükranlarımı sunarım. Sizi seviyorum, iyi ki varsınız.

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİN SÜRDÜRÜLEBİLİR BESLENME BİLİNCİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Bu araştırma, sürdürülebilir beslenme konusunda okul öncesi öğretmenlerinin bilgi düzeyini ve uygulamalarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışma, Türkiye genelinde rastgele seçilen okul öncesi eğitim kurumlarındaki öğretmenlere yönelik yapılan bir kesitsel çalışmadır. Veriler, çevrimiçi anketler aracılığıyla toplanmıştır. Çalışmanın hedefi, doğa ve insan kaynaklarını en iyi şekilde kullanan, biyolojik çeşitliliğe ve ekosisteme saygılı, ekonomik ve sağlıklı bir beslenme modelinin ne kadar bilindiğini ve uygulandığını belirlemektir. Ayrıca, okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme bilincini ve bu bilinci çocuklara nasıl aktardıklarını gözlemlemektir. Çalışma, Türkiye genelindeki okul öncesi öğretmenlerinden oluşan iki farklı alt örneklem üzerinde gerçekleştirilmiştir. Örnekleme, resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan mezun öğretmenler yer almıştır. Verilerin analizi, IBM SPSS Statistics 25 programı kullanılarak yapılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi 0.05 olarak belirlenmiştir. Bu çalışma, okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusundaki bilgi düzeyini ve uygulamalarını belirleyerek, ilgili alanda farkındalığı artırmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, Okul Öncesi, Sürdürülebilir Beslenme

SURVEY OF SUSTAINABLE NUTRITION AWARENESS OF PRESCHOOL TEACHERS

ABSTRACT

This research aims to evaluate the knowledge levels and practices of preschool teachers regarding sustainable nutrition. It is a cross-sectional study conducted among randomly selected preschool educational institutions across Turkey. Data were collected through online surveys. The study aims to determine the awareness and implementation of a sustainable nutrition model that optimally utilizes natural and human resources, respects biodiversity and ecosystems, and is economically viable and healthy. Additionally, it aims to observe how preschool teachers foster sustainable nutrition awareness in children. The study was conducted on two different subsamples consisting of preschool teachers nationwide. The sample included graduate teachers working in both public and private preschool educational institutions. The data analysis was performed using IBM SPSS Statistics 25 software. The statistical significance level was set at 0.05. This study aims to increase awareness in the field by identifying the knowledge levels and practices of preschool teachers regarding sustainable nutrition.

Keywords: Sustainability, Pre-school, Sustainable Nutrition

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYAN	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	x
ŞEKİLLER VE RESİMLER DİZİNİ.....	xi
TABLolar DİZİNİ.....	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Konusu ve Özgünlük Değeri.....	3
1.2. Araştırmanın Hipotezi.....	8
1.3. Araştırma Soruları.....	8
1.4. Araştırmanın Amacı ve Hedefler	9
2. GENEL BİLGİLER.....	10
2.1. Okul Öncesi Eğitimi.....	10
2.1.1. Okul Öncesi Eğitimin Önemi	12
2.2. Sürdürülebilirlik Kavramı	13
2.2.1. Sürdürülebilirliğin Tarihçesi ve Gelişimi.....	14
2.3. Sürdürülebilir Beslenme Nedir?.....	16
2.4. Sürdürülebilir Beslenmenin Özellikleri	18
2.4.1. Sağlık Yönüyle Sürdürülebilir Beslenme.....	19
2.4.2. Çevresel Etkileriyle Sürdürülebilir Beslenme.....	21
2.4.3. Sosyokültürel Yönleriyle İlgili Olarak Sürdürülebilir Beslenme.....	21
2.5. Sürdürülebilir Sağlıklı Beslenmenin Amaçları	21
3. YÖNTEM	23
3.1. Araştırma Modeli	23
3.2. Araştırma Evren ve Örneklemi/Araştırma Materyali.....	23
3.3. Veri Toplama Araçları	23
3.4. Veri Toplama Süreci	24
3.5. Deneysel Kurgu.....	24
3.6. İstatistiksel Analiz.....	24
3.7. Etik Onay	25

3.8. Araştırmanın Sınırlılıkları	25
4. BULGULAR.....	26
4.1. Resmi ve Özel Okul Öncesi Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Demografik Bilgilerine Yönelik Bulgular	26
4.2. Resmi ve Özel Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Sağlık Bilgileri	28
4.3. Resmi ve Özel Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Bilgileri	29
4.4. Sürdürülebilir Beslenme Düzeyine Ait Faktör Analizi Bulguları.....	31
4.5. Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Puanının Döndürülmüş Varyans Değerleri.....	32
4.6. Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Puanına Ait Faktör Yükleri.....	32
4.7. Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Puanına Ait Cronbach's α Değerleri.....	34
4.8. Araştırmaya Ait Tanımlayıcı Bulgular	34
4.9. Resmi ve Özel Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Puanlarına Ait Tanımlayıcı İstatistikler	36
4.10. Resmi ve Özel Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Konusunda Bilgi Aktarımı ve Uygulamaların Değerlendirilmesine Ait Tanımlayıcı İstatistikler	38
4.11. Resmi ve Özel Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Eğitimi İçin Uygun Ortam ve Materyal Durumunun Değerlendirilmesine Ait Tanımlayıcı İstatistikler	39
4.12. Araştırma Verilerinin Dağılımına Yönelik Bulgular	40
4.13. Resmi ve Özel Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Puanlarına Ait Normallik Kontrolleri.....	42
4.14. Resmi ve Özel Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Konusunda Bilgi Aktarımı ve Uygulamaların Değerlendirilmesine Ait Normallik Kontrolleri.....	43
4.15. Resmi ve Özel Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Eğitimi İçin Uygun Ortam ve Materyal Durumunun Değerlendirilmesine Ait Normallik Kontrolleri	44
4.16. Araştırma Amaçlarına Yönelik Bulgular	45
4.17. Sürdürülebilir Beslenme Konusunda Bilgi Aktarımı ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi Puanlarının Çalışılan Kuruma Göre Karşılaştırılması.....	46
4.18. Sürdürülebilir Beslenme Konusunda Bilgi Aktarımı ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi Puanlarının Çalışılan Kuruma Göre Karşılaştırılması.....	46
4.19. Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Puanları, Sürdürülebilir Beslenme Konusunda Bilgi Aktarımı ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi, Sürdürülebilir Beslenme İçin Uygun Ortam ve Materyal Durumunun Değerlendirilmesi, Vücut Ağırlığı, Boy Uzunluğu ve Beden Kitle İndeksi Arasındaki İlişki	47
5. TARTIŞMA.....	49
5.1. Resmi ve Özel Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Okul Öncesi Öğretmenlerin Bireysel Özelliklerinin Tartışılması.....	49

5.2. Resmi ve Özel Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Bilgilerinin Tartışılması	51
5.3. Resmi ve Özel Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Konusunda Bilgi Aktarımı ve Uygulamaların Değerlendirilmesine Ait Tanımlayıcı İstatistiklerin Tartışılması	53
6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	56
6.1. Sonuçlar	56
6.2. Öneriler	58
KAYNAKLAR	62
EKLER	67
Ek 1: ETİK KURUL ONAYI	67
Ek 2: KURUM İZİN ONAYI	68
Ek 3: FORMLAR (VERİ / KAYIT FORMLARI / ANKET FORMLARI / vb.)	69
Ek 4: ÖZ GEÇMİŞ	78

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

α	: Anlamlılık düzey
cm	: Santimetre
df	: Serbestlik derecesi
f	: Frekans
kg	: Kilogram
m²	: Metrekare
%	: Yüzde işareti
p	: Olasılık
ss	: Standart Sapma
$\bar{x}$	: Örneklem ortalaması
χ^2	: Ki-kare dağılımı
BKİ	: Beden Kitle İndeksi
BM	: Birleşmiş Milletler
Ceteris Paribus	: Diğer tüm faktörler sabit tutulduğu sürece bir faktörün etkisini analiz etmek için kullanılan bir ifadedir.
EAT-Lancet	: Sağlıklı ve sürdürülebilir bir diyetin önerilerini içeren bir raporun adıdır.
FAO	: Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü
KMO	: Kaiser-Meyer-Olkin
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
SGE	: Sosyal, Çevresel ve Ekonomik
SPSS	: Sosyal Bilimler İçin İstatistiksel Program
TNS	: The Natural Step Organizasyonu
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü

ŞEKİLLER VE RESİMLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Sürdürülebilir Bir Toplum İçin TNS'nin Tarif Ettiği Sürdürülebilirlik İlkesi.....	16
Şekil 2.2. Çeşitli Alanlarda Sürdürülebilir Beslenme Özellikleri.....	19

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 4.1. Resmi ve Özel Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Demografik Bilgileri.....	27
Tablo 4.2. Resmi ve Özel Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Sağlık Bilgileri.....	28
Tablo 4.3. Resmi ve Özel Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Bilgileri	30
Tablo 4.4. Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Puanının Barlett's Küresellik Testi ve KMO Örneklem Yeterliliği Değerleri	31
Tablo 4.5. Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Puanının Döndürülmüş Varyans Değerleri	32
Tablo 4.6. Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Puanına Ait Faktör Yükleri.....	33
Tablo 4.7. Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Puanına Ait Cronbach's α Değerleri.....	34
Tablo 4.8. Araştırma Verilerine Ait Tanımlayıcı İstatistikler	35
Tablo 4.9. Resmi ve Özel Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Puanlarına Ait Tanımlayıcı İstatistikler.....	37
Tablo 4.10. Resmi ve Özel Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Konusunda Bilgi Aktarımı ve Uygulamaların Değerlendirilmesine Ait Tanımlayıcı İstatistikler	38
Tablo 4.11. Resmi ve Özel Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Eğitimi İçin Uygun Ortam ve Materyal Durumunun Değerlendirilmesine Ait Tanımlayıcı İstatistikler	40
Tablo 4.12. Araştırma Verilerinin Normallik Kontrolleri	41
Tablo 4.13. Resmi ve Özel Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Puanlarına Ait Normallik Kontrolleri.....	42
Tablo 4.14. Resmi ve Özel Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Konusunda Bilgi Aktarımı ve Uygulamaların Değerlendirilmesine Ait Normallik Kontrolleri.....	43
Tablo 4.15. Resmi ve Özel Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Eğitimi İçin Uygun Ortam ve Materyal Durumunun Değerlendirilmesine Ait Normallik Kontrolleri	44
Tablo 4.16. Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Puanlarının Çalışılan Kuruma Göre Karşılaştırılması.....	45
Tablo 4.17. Sürdürülebilir Beslenme Konusunda Bilgi Aktarımı ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi Puanlarının Çalışılan Kuruma Göre Karşılaştırılması	46
Tablo 4.18. Sürdürülebilir Beslenme Konusunda Bilgi Aktarımı ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi Puanlarının Çalışılan Kuruma Göre Karşılaştırılması	46
Tablo 4.19. Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Puanları, Sürdürülebilir Beslenme Konusunda Bilgi Aktarımı ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi, Sürdürülebilir	

Beslenme İçin Uygun Ortam ve Materyal Durumunun Değerlendirilmesi, Vücut Ağırlığı, Boy Uzunluğu ve Beden Kitle İndeksi Arasındaki İlişki.....	47
--	-----------

1. GİRİŞ

Sürdürülebilir beslenme, aşırı tüketimi azaltmak için beslenme tercihlerinde değişiklikleri ve daha düşük çevresel etkilere sahip besleyici diyetlere geçişi, aynı zamanda da besin sistemlerindeki kayıplar ve atıkların azaltılmasını içeren bir kavramdır.

Sürdürülebilir beslenme yeni bir kavram olmamasına karşın, dünya nüfusunda artış projeksiyonları ve iklim değişikliği konularına artan ilgi sonucunda günümüzde daha fazla dikkat çeker duruma gelmiştir. Çevresel bozulmalar, biyoçeşitliliğin azalması ve kirlilik gibi mevcut beslenme sistemiyle ilişkili sorunlar ülkeleri daha sürdürülebilir bir beslenme sistemi oluşturmaya zorlamaktadır.

Sürdürülebilirlik konusu dünyada son zamanlarda yaygınlaşmasına rağmen ülkemizdeki farkındalığı az olan bir konu olmaya devam etmektedir ve hala sürdürülebilirlik için erken çocukluk eğitimi alanında önemli boşluklar bulunmaktadır. Gözlem yetenekleri oldukça gelişmiş olan okul öncesi dönem çocuklarının neredeyse bütün davranışlarını yetişkinlerden model alma yoluyla oluşturdukları bilinmektedir. Çocukların aileden sonra ilk model aldığı kişiler ise öğretmenleridir. Çevre ve çevresel sorunların bilincinde olan ve hedef kitlesi geleceğin çevre bilincine sahip, biyoçeşitliliğe ve ekosisteme saygı duyan, koruyan nesillerini yetiştirmek olan öğretmenlerin yetiştirilmesine duyulan gereksinim gün geçtikçe artmaktadır.

Tez çalışmasından elde edilen veriler sayesinde okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusunda bilgi düzeyleri ölçülecek, okul ortamında çocuklara bu bilgilerin uygulamalı olarak nasıl aktarıldığı değerlendirilecektir. Bu değerlendirmeler resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan okul öncesi öğretmenlerinin konu hakkındaki bilgi seviyelerinin de karşılaştırılmasına katkı sağlayacaktır. Bu çalışma için Türkiye'nin farklı illerinde yaşayan okul öncesi öğretmenlerinin katılımına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu şekilde geniş kapsamlı bir araştırma yapılarak geçerlilik düzeyinin yüksek olacağı düşünülmektedir.

Çalışma;

- Okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusundaki bilgi düzeyleri ve uygulamalarının değerlendirilmesi için gerekli anketin oluşturulmasını,
- Okul öncesi öğretmenlere anketin ulaştırılmasında internet ortamının kullanılmasını,
- Geçerlilik düzeyi yüksek olması için yeterli sayıda okul öncesi öğretmenine ulaşılmasını,
- Resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusundaki bilgi düzeylerinin karşılaştırılması ve olası anlamlı farklılıkların nelerden kaynaklanabileceğinin gözlemlenmesini, hedeflemektedir.

Yapılacak değerlendirmenin özgün değer ve özgün katkı sağlayacak olan özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusunda bilgi düzeylerinin ölçülmesi,
- Okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusundaki bilgilerini öğrencilerine uygulamalı olarak aktarma yollarının gözlemlenmesi,
- Resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusunda bilgi düzeylerinin karşılaştırılması,
- Resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarının sürdürülebilir beslenme eğitimi ve uygulamaları için okul öncesi öğretmenlerine sağladığı imkânların yeterliliğinin değerlendirilmesi,
- Türkiye'de okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusundaki bilgi düzeyleri hakkında daha önce hiçbir araştırma yapılmamasıdır.

Mevcut eğitim sisteminde sürdürülebilir beslenme eğitimi konusundaki eksiklikler tez önerisinde incelenmiştir. Tezin özgün bir nitelikte olması sebebiyle, araştırma sonucunda elde edilen verilere göre yeni eğitim politikaları izlenebilecek, sürdürülebilir beslenme konusunda farkındalık düzeyi artmış okul öncesi öğretmenlerinin yetiştirilmesi sağlanacak ve bu öğretmenlerin rol model olduğu yeni nesiller de sürdürülebilir beslenme konusundaki farkındalıkları artarak evrensel değerleri benimseyen ve küresel vatandaşlık bilincine sahip toplumların oluşmasına önayak olacakları beklenilmektedir.

Tez çalışmasından elde edilen çıkarımlara göre sürdürülebilir beslenmeyle ilgili Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) projelerinin uygulanmaya başlaması, sürdürülebilir beslenme eğitimlerinin öğrenci ve öğretmenlere aktarılması için diyetisyenlerle iş birliği yapılması olasıdır. Okul öncesi dönem çocuklarının yüksek oranda ilgi gösterdiği animasyon sektörü ve reklam sektöründe ve ayrıca oyuncak sektöründe sürdürülebilir beslenmeyi vurgulamak üzere çalışmaların artacağı, yetişkinlere yönelik olarak da devlet tarafından sürdürülebilir beslenme farkındalığını artırmak adına televizyon kanallarında belgesellerin yayınlatılacağı düşünülmektedir.

1.1. Araştırmanın Konusu ve Özgünlük Değeri

Dünya nüfusunda artış projeksiyonları, iklim değişikliği; sosyal, demografik ve ekonomik faktörlere bağlı olarak değişen yaşam tarzı ve beslenme alışkanlıkları sınırlı enerji kaynakları ve doğal kaynaklar üzerindeki baskıyı artırmakta ve ciddi bir tehlike oluşturmaktadır. Bu tehlikeyi ortadan kaldırmanın yollarından birisi bireylerin besin tercihlerinin düzenlenmesi olarak görülmüş ve sürdürülebilir beslenme kavramı ortaya çıkmıştır.

Sürdürülebilir beslenme; hızla artan dünya nüfusu için yeterli kaynak sağlayan, güvenilir ve sağlıklı besinlerin ekonomik ve kültürel olarak ulaşılabilir olmasını destekleyen, besin sistemlerinde kayıp ve atıkları azaltan, hem ekosistem hem insan sağlığını koruyan, düşük çevresel etkilere sahip bir beslenme modeli olması nedeniyle önem arz etmektedir.

2010 yılında Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) sürdürülebilir beslenmeyi doğa ve insan kaynaklarını en iyi şekilde kullanırken, biyolojik çeşitliliğe ve ekosisteme karşı koruyucu ve saygılı, kültürel olarak kabul edilebilir, ulaşılabilir, ekonomik ve satın alınabilir, nutrisyonel açıdan yeterli, güvenilir diyetler olarak tanımlamış; FAO başta olmak üzere Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Birleşmiş Milletler (BM) gibi uluslararası organizasyonlar sürdürülebilir beslenme konusunda çalışmalarına hız vermiştir. 2014 yılında FAO/WHO İkinci Uluslararası Beslenme Konferansı'nda mevcut gıda sistemlerinin sürdürülemez üretim ve tüketim kalıpları tarafından zorlandığını belirtmiştir. Ocak 2016'da yürürlüğe giren ve 2030'a kadar uygulanması gereken "17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi" nin 12'si, beslenmenin bu hedeflerin merkezi olduğunu yansıtarak, beslenme ile yakından ilgili göstergeler içermiştir. Yine

2016'da sürdürülebilir beslenme üzerine olumsuz etkileri bilinen iklim değişikliği tehdidine karşı Paris Anlaşması yürürlüğe girmiştir. İkinci Uluslararası Beslenme Konferansı ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri taahhütleri doğrultusunda BM 10 Yıllık Beslenme Eylem Planı (2016-2025)'nda sürdürülebilir, sağlıklı diyetleri teşvik etmek ve beslenmeyi iyileştirmek için gıda sistemlerinin dönüştürülmesine özel olarak odaklanılmıştır. 2019'da 16 ülkeden 37 uzmanla yürütülen EAT-Lancet çalışmasında komisyon, günümüzde uygulanan ve çoğunlukla sağlıksız besinlere dayalı standart diyetlerin yerine sağlık ve çevresel etki temeline dayalı küresel sağlıklı referans bir diyet tanımlamıştır.

FAO ve WHO iş birliği ile 1 - 3 Temmuz 2019 tarihleri arasında İtalya'nın Roma kentindeki FAO merkezinde “Sürdürülebilir ve Sağlıklı Diyetler” konusunda uluslararası bir uzman danışmanlığı düzenlenmiş ve “Sürdürülebilir Sağlıklı Diyetler” oluştururken dikkat edilmesi gereken, 16 adımdan oluşan temel prensipler belirlenmiştir. Dünya Gıda Günü 2019 etkinlikleri kapsamında, FAO'nun “Açlığa Son” (Zero Hunger) amacına ulaşmak için eylemlerimizi arttırmaya yönelik çağrıda bulunmuş, “Açlığa Son” amacına ulaşmanın yalnızca açlık konusuna eğilmek değil, aynı zamanda insanlığın ve gezegenin beslenmesi için de çalışmak olduğunu belirterek ilgili tüm sektörleri, sağlıklı ve sürdürülebilir beslenmeyi herkese ulaşılabilir kılmak için harekete geçmeye, aynı zamanda da herkesi yediklerimiz üzerinde düşünmeye davet etmiştir.

Literatürdeki çalışmaların çoğu okul öncesi eğitim ve sürdürülebilirlik üzerinedir. Eko-Okul programını uygulayan resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarının sürdürülebilir gelişme için eğitim açısından değerlendirildikleri bir çalışmada (Korkmaz, 2014) sürdürülebilir gelişme için eğitim (Sosyal, Çevresel ve Ekonomik) SGE uygulamaları ve ortam özellikleri karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. 16 okul öncesi eğitimi öğretmeniyle birebir görüşmeler yapılmış, 40 okul öncesi eğitimi öğretmenine SGE Uygulamalarına Yönelik Öğretmen Ölçeği uygulanmıştır. Bu araştırma Ankara ili Çankaya ve Yenimahalle ilçelerinde bulunan MEB'e bağlı resmî ve özel ilkokul bünyesindeki anasınıfları ile özel anaokulları bünyesindeki okul öncesi eğitimi öğretmenleri ve müdürleriyle yapılan görüşmelerle sınırlı kalmış, ölçeklerde okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme ile ilgili bilgi düzeyleri ve uygulamaları ayrıca irdelenmemiştir. Yapılan başka bir çalışmada (Zembat vd., 2015), Türkiye'de ve dünyada okul öncesi eğitim kurumlarında beslenme üzerine yapılan çalışmalar genel olarak

incelenmiş ve kurumlarda konuya ilişkin verilen eğitimlerin etkileri genel olarak değerlendirilmiştir ancak sürdürülebilirliğe dair herhangi bir açıklamaya rastlanmamıştır. Norveçli okul öncesi öğretmenlerinin bilim, teknoloji, çevre sorunları ve sürdürülebilirlikle ilgili çocuklarla yapılan etkinliklerinde odak ve önceliklerinin incelendiği bir çalışmada (Sageidet, 2016), sürdürülebilirliğin daha çok çevresel yanları üzerinde durulmuş ve sürdürülebilir beslenmeye değinilmemiştir.

Okul öncesi dönem çocuklarının günlük aktivitelerinde öğrenme aracı olarak yemeğin kullanılıp kullanılmayacağını incelendiği İsveç'te yapılan çalışmada (Sepp ve Höijer, 2016), sürdürülebilir bir yaşam tarzı için okul öncesi eğitim kurumları müfredatlarında yemeğin bir araç olarak kullanılmasının yararlı etkileri olabileceği gözlemlenmiş ve öğretmenlerin yiyeceği eğitim faaliyetlerine entegre etmesinde müfredat kaynaklı eksiklikler görülmüştür. Çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme bilgi düzeylerine dair herhangi bir veri bulunmamaktadır.

Okul öncesi eğitimde ekolojik ayak izi uygulamaları ile sürdürülebilir yaşam fırsatlarını geliştirilmesini amaçlayan çalışmada (Güngör, 2017), okul öncesi eğitim kurumunda ekolojik zararları azaltmaya yönelik gıda tüketimini iyileştirme uygulamalarına yer verilmiş ancak öğretmenlerin sürdürülebilir beslenme bilgi düzeylerine dair ölçeklendirme yapılmamıştır. Yapılan araştırma sonucunda, konu ile ilgili eğitim programlarının çocuklara ve ebeveynlere yönelik de hazırlanabileceği, örneğin; öğretmenlerin, çocukların ve ebeveynlerinin, yiyecek üretmesi için gereken topraklar, farklı yiyecek seçimlerinin etkileri (yiyecek türü ve kaynakları) ve dünyanın kaynaklarını sürdürülebilir kullanmanın önemini anlamalarına yardımcı olacak eğitim programlarının geliştirebileceği önerisi yapılmıştır.

Yirmi yaş ve üzeri bireylerin sürdürülebilir beslenme konusundaki bilgi düzeylerinin ve uygulamalarının değerlendirildiği çalışmada (Gülsöz, 2017), değerlendirilen bireyler arasında öğretmenler bulunmasına karşın bu kapsamda okul öncesi öğretmenleri değerlendirilmemiştir.

Erken çocukluk dönemi öğretmen adaylarının gıda tüketimi ve beslenme algılarının incelendiği çalışmada (Alaçam ve Şahin, 2017), sürdürülebilirlik konularına özel bir vurgu yapmaksızın tasarlanan mevcut beslenme dersine ilişkin görüşlerini

incelemeyi amaçlamıştır. Bu araştırmanın katılımcıları, Ankara'da bir devlet üniversitesinde beslenme ilkeleri dersine katılan 37 erken çocukluk dönemi öğretmen adayıdır. Ders, bu programın ilk akademik yılında verildiği için tüm katılımcılar kadın ve yaşça küçük okul öncesi öğretmen adaylarıdır. Bu çalışma öğretmen adaylarının yemek tercihlerinde sürdürülebilirlik konularına dikkat etmediklerine dair bazı kanıtlar sağlamıştır. Bu çalışmayı yapan araştırmacılar, elde ettikleri sonuçları, Türkiye'deki mevcut eğitim programlarının sürdürülebilirlik konularına ilişkin bütüncül bir anlayışı bütünleştirmede ilkel bir aşamada olmasına bağlamış, sürdürülebilir gıda tüketiminin mevcut Türk eğitim programlarının ihmal edilen yanları arasında olduğuna değinmişlerdir. Çalışmanın sadece Ankara ilinde yürütülmesi ve kadın okul öncesi öğretmen adaylarıyla yapılması gibi sınırlılıkları vardır.

Avustralya'da yapılan bir çalışmada (Morris vd., 2018), öğretmen tarafından tasarlanmış oyun temelli öğrenme deneyimlerinin dört yaşındaki okul öncesi çocukların iyilik hali ve sürdürülebilirlik hakkındaki bilgi bağlantıları üzerindeki etkisi hakkında rastgele bir araştırmanın bulguları bildirilmiştir. Bu çalışmadaki oyun temelli öğrenim sonucu çocukların sebze tüketiminde artış, enerji değeri yüksek-besinsel değeri düşük gıda tüketiminde azalma gözlenmiştir. Ancak çalışmada, okul öncesi öğretmenlerin sürdürülebilir beslenme düzeyleri hakkında bir bilgiye değinilmemiş olup okul öncesi öğretmenlerinin, sürdürülebilirlik eğitimine uygun olarak, çocuklukta aşırı kilo ve obezite sorununu çözme yeteneklerine daha fazla dikkat edilmesi savunulmuştur.

Okul öncesi dönem çocuklarının yeme davranışlarının değerlendirildiği bir tez çalışmasında (Kahraman, 2019), okul ortamında çocuğun yemeğe karşı olumlu tutumlar geliştirmesi amacıyla öğretmenler tarafından dikkat çekici etkinlikler düzenlenmesi önerisinde bulunulmuş ancak sürdürülebilir beslenme hakkında bu çalışmada herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Diyetisyen ve diyetisyen adaylarının sürdürülebilir beslenme konusundaki bilgi ve tutumlarının değerlendirildiği bir tez çalışmasında (Ünal Özen, 2019), sürdürülebilir beslenme konusunda bilgi ve tutumu değerlendiren bir ölçek bulunmadığı için, farklı yayınlar taranarak, çalışmada bu amaçla kullanılabilecek bir anket geliştirildiği belirtilmiştir. Çalışma, Ankara ilindeki birkaç üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültelerinde eğitime devam eden 876 Beslenme ve Diyetetik Bölümünde okuyan

öğrenci ve aynı üniversitelerin farklı bölümlerinde okuyan 230 öğrenci ile Türkiye Diyetisyenler Derneğine üye olan 201 gönüllü diyetisyen olmak üzere toplamda 1307 birey ile gerçekleştirilmiştir. Görüldüğü üzere çalışma kapsamına okul öncesi öğretmenleri dâhil edilmemiştir.

Erken çocukluk eğitiminde sürdürülebilirlik kavramının incelendiği makalede (Bulut ve Polat, 2019) sürdürülebilirlik kavramı, sürdürülebilir kalkınma, dünyada sürdürülebilirlik kavramının geçmişten günümüze gelişimi, sürdürülebilirliğin boyutları, sürdürülebilir kalkınma için eğitim, erken çocuklukta sürdürülebilirlik eğitimi ve önemi açıklanarak, ilgili araştırmalara yer verilmiş ancak sürdürülebilir beslenme ile ilgili bir veriye bu çalışmada rastlanamamıştır.

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki doğa temelli okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan okul öncesi öğretmenlerinin mevcut haliyle müfredat içindeki sürdürülebilirlik eğitimi hakkındaki mesleki bilgilerini inceleme amaçlı yapılan bir çalışmada (Ginsburg ve Audley, 2020), öğretmenlerin yiyecek atıklarını kompostlaştırma ve onları okul bahçelerinde kullanma, geri dönüştürülebilir kaplar kullanma, su kullanımını azaltma gibi sürdürülebilirlik konusunda çocuklara aktarımları olduğu gözlenmiştir; “Sıfır atık öğle yemeği” uygulamaları ve bu kapsamda paketli gıda tüketmemeyi öğütleyen uygulamalar olmuştur. Örneğin, bir öğretmen sadece bir bahçeye sahip olmanın ve yiyecek yetiştirmek ve yiyeceklerin tohumdan çatala büyümesini izlemek için bir yere sahip olmanın sürdürülebilirlik eğitimi uygulamaları için çok önemli olduğunu belirtmiştir. Çalışmada, öğretmenlerin sürdürülebilirlik eğitimi konusundaki mesleki bilgi ve uygulamalarının, kendi eğitimlerinden, öğrettikleri yılların sayısından ve öğretmenlerin ve çocukların ne tür bir doğaya erişebildiği dâhil olmak üzere fiziksel konumlarından benzersiz bir şekilde etkilendiği gözlenmiştir. Öğretmenlerin sürdürülebilirlik ve yemekle ilgili fikirlerine yer verilen bu çalışmada net olarak okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme hakkındaki bilgi düzeylerine dair bir inceleme gerçekleştirilmemiştir.

Sürdürülebilirlik hakkında son yıllarda birçok makale, derleme, bildiri yayınlanmış ve projeler yürütülmüştür fakat Türkiye'deki okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme bilgi düzeyi ve bu konudaki bilgilerini küçük yaştaki çocuklara aktarma uygulamaları hakkında henüz bir çalışma yapılmamıştır.

Okul Öncesi Öğretmenliği programlarından en az lisans mezunu ve Türkiye'nin farklı illerindeki MEB'e bağlı resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan okul öncesi öğretmenleriyle yürütülecek olması, sadece kadın değil erkek okul öncesi öğretmenlerinin de çalışmaya dâhil edilmesi, özel ve resmi eğitim kurumlarında çalışan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme bilgi düzeyleri ve uygulamalarının karşılaştırılabilir olması ve özellikle sürdürülebilir beslenme vurgusu üzerinden yapılacak bir çalışmanın ilk kez gerçekleştirilecek olması nedeniyle özgün değer taşımaktadır.

1.2. Araştırmanın Hipotezi

Daha önce yapılan ve literatürde bulunan çalışmalara göre, okul öncesi öğretmen adaylarının yemek tercihlerinde sürdürülebilirlik konularına dikkat etmediklerine dair bazı kanıtlar sağlanmış; Türkiye'deki mevcut eğitim programlarının sürdürülebilirlik konularına ilişkin bütüncül bir anlayışı bütünleştirmede ilkel bir aşamada olduğuna, sürdürülebilir gıda tüketiminin mevcut Türk eğitim programlarının ihmal edilen yanları arasında olduğuna değinilmiştir.

Bu bulgulardan yola çıkılarak, Türkiye'deki okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları ve sürdürülebilir beslenme prensipleri ile örtüşen tutum sergilemedikleri varsayılmaktadır.

1.3. Araştırma Soruları

- Türkiye'deki okul öncesi öğretmenleri sürdürülebilir beslenme konusunda yeterli bilgiye sahip mi?
- Türkiye'deki okul öncesi öğretmenleri sürdürülebilir beslenme konusundaki bilgilerini öğrencilerine uygulamalı olarak aktarabiliyor mu?
- Türkiye'deki resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusundaki bilgi düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar var mı?
- Resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarının sürdürülebilir beslenme eğitimi ve uygulamaları için okul öncesi öğretmenlerine yeterli imkân sağlanıyor mu?

1.4. Araştırmanın Amacı ve Hedefler

Araştırmanın amacı, doğa ve insan kaynaklarını en iyi şekilde kullanan, biyolojik çeşitliliğe ve ekosisteme karşı koruyucu ve saygılı, kültürel olarak kabul edilebilir, ulaşılabilir, ekonomik ve satın alınabilir, nutrisyonel açıdan yeterli ve güvenilir beslenme modelinin ne kadar biliniyor ve uygulanıyor olduğunun belirlenmesi ve erken çocukluk dönemi eğitim profesyonelleri olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme bilinç düzeylerini saptamaktır.

Araştırmanın hedefi, okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme hakkında yeterli bilgi ve donanımına sahip olup olmadıklarını anlamak, bu çalışmanın sonucunda sürdürülebilir beslenme hakkında yeterli bilgi ve donanımına sahip okul öncesi öğretmenlerinin yetiştirilmesini sağlayacak çalışmalara ışık tutmak ve sürdürülebilir beslenmenin okul öncesi öğretmenlerinin eğitim programında yer bulmasını sağlayacak çalışmalara alt veri sağlamaktır.

2. GENEL BİLGİLER

Bu bölümde, öncelikle okul öncesi eğitimin önemi ve anaokulunda verilen bir okul öncesi eğitimin etkileri ele alınacak, ardından sürdürülebilirlik kavramı ve sürdürülebilir beslenme konularına dair detaylı bilgiler aktarılacaktır. Bununla birlikte, sürdürülebilir beslenmenin kavramsal çerçevesi ve özellikleri ayrıntılı olarak ele alınacak, sağlık, çevresel ve sosyokültürel yönleri ile sürdürülebilir beslenmenin amacı ve önemi açıklayıcı bir şekilde tanımlanacaktır.

2.1. Okul Öncesi Eğitimi

Okul öncesi eğitimi, bir çocuğun doğumundan ilkokula kadar olan süreç olarak tanımlanmakla birlikte 0 ile 6 yaş arasını kapsamaktadır.

İnsanda büyüme ve gelişme evreleri göze alındığı zaman bireyin gelişim alanına ve yaşamına etki etmesi bakımından okul öncesi dönemin; diğer dönemlere nazaran daha mühim olduğu düşünülmektedir.

Aile ile başlayan öğrenme süreci okulda devam ederek, çocukların; bilişsel, sosyal, duygusal, bedensel ve dil gelişimlerinin sağlanması amaçlanmaktadır.

Tüm bu gelişimlerin başlaması ve ilerlemesi okul öncesi olarak adlandırdığımız dönemde önemli ölçülerde tamamlanmaktadır (Aral, Neriman ve Kandır, 2011; Oktay, 2004).

MEB, Milli Eğitim Temel Kanunu 1739 Sayılı maddede okul öncesi eğitim; “İsteğe bağlı olarak zorunlu ilköğretim çağına gelmemiş 3-5 yaş grubundaki çocukların eğitimini kapsar.” (MEB, 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu) şeklinde tanımlanmaktadır.

Amerika’ da, erken eğitime yapılan en büyük kamu yatırımları çocuk bakımı sübvansiyonları, devlet okul öncesi, Başlangıç ve okul öncesi özel eğitim içindir. Ülkedeki 4 yaşındakilerin yaklaşık % 75’i, 3 yaşındakilerin % 50’si gibi bir okul öncesi merkezine gitmektedir (Barnett, 2008).

Okul öncesi eğitim, çocuğun toplumsallaşma sürecinde çok önemli bir basamak olmakla birlikte; okul öncesinde uygulanacak olan eğitim ve öğretilerin her bir çocuğun bireysel özellikleri; ihtiyaçları ve yaşlarına uygun şekilde verilmesi gerekmektedir. Erken yaşta verilmeye başlanacak olan okul öncesi eğitimin çocuğa, ailesine ve topluma sağlayacağı faydası yadsınamaz (Güven, Gülçin ve Azkeskin, 2010).

Tüm bunlardan dolayı, okul öncesi eğitimin uzun vadeli sonuçları dâhil olmak üzere; küçük çocukların öğrenme ve gelişimi üzerindeki etkileri konusunda fazlasıyla araştırmalar yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir (Barnett, 2008).

Erken çocukluk dönemindeki öğretiler ve kazanımlar bilişsel sürece büyük oranda katkı sağlamakla birlikte; davranışsal ve duyuşsal unsurları da etkilemektedir. Okul öncesi dönem olarak adlandırdığımız 0-6 yaş grubundaki temel öğrenme unsurlarını, modeli taklit etme, gözlem yapma, modelle özdeşim kurma, şemalar oluşturma oluşturmaktadır (Güven, Gülçin ve Azkeskin, 2010).

Okul öncesi programlara devam eden çocuklar çok çeşitli deneyimlere sahip olmaktadır. Kamu programları, çalışma programları, öğretmen nitelikleri, sınıf büyüklüğü ve oranı, yardımcı hizmetler (sağlık ve sosyal hizmetler veya ebeveynlik eğitimi gibi), izleme ve hesap verebilirlik, gerçek öğretim uygulamaları ve çocukların öğrenme ve gelişimi üzerindeki etkileri açısından önemli ölçüde farklılık göstermektedir (Barnett, 2008).

Bireysel okul öncesi ortamlar ve bunların çocuklar üzerindeki etkisi arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bazı ortamlar olumlu olarak, çocukları teşvik etmede diğerlerinden daha etkili olmaktadır.

Evdeki okul öncesi eğitime baktığımızda; tüm çocuklar için, entelektüel ve sosyal gelişimleri açılarından, evde öğrenme ortamlarının kalitesi; ebeveynin hangi mesleğe sahip olduğu ya da ebeveynlerinin eğitimleri veya gelirlerinden çok daha önemlidir. Özetle; evdeki okul öncesi eğitimde çocuklar için; anne ve babanın kim olduğundan çok; onlar için ne yaptıkları önem arz etmektedir (Sylva, Kathy vd., 2004).

2.1.1. Okul Öncesi Eğitimin Önemi

Okul öncesi olarak adlandırılan dönemin, insan hayatının ilerleyen dönemini etkileyen kritik ve önemli bir dönem olduğu dünya genelinde kabul görmektedir (Öner Özaslan, 2019).

Çocuğun gelişimi aile ile başlar ve bir çocuğun gelişimi büyük oranda anne ve babaya bağlı bulunmaktadır. Eğitimli ebeveynler, çocuklarını örgün eğitime sorunsuz bir şekilde girmeye hazırlama potansiyellerine sahiptirler, ancak maalesef eğitimsiz ebeveynler bunu yapmakta zorlanacaklardır. Bir ülkenin kalkınmasını yerine getirmek için şüphesiz ki eğitime ihtiyaç var. Bu nedenle, bir ulus için en önemli şey bir bireyin örgün eğitiminin düzgün bir şekilde tamamlanmasıdır. Okul öncesi eğitim almış olan çocukların, ilerde örgün eğitimlerini yarıda bırakma durumları; okul öncesi eğitim almadan örgün öğretime başlayan kişilere nazaran çok düşüktür. Bu nedenle okul öncesi eğitim bir millet için özellikle önem arz etmektedir (Haque vd., 2013).

0-6 yaş arasındaki, okul öncesi dönemin insan algılarının en açık olduğu dönemdir.

Buna ek olarak; okul öncesi dönemde insanın alışkanlıklarının, yeteneklerinin de en hızlı geliştiği dönem olduğu bilinmektedir.

Etkili bir okul öncesi eğitimin; dürüst, sorumluluk sahibi, okulda öğrendiklerini günlük hayatta kullanabilen, duygu ve düşüncelerinde özgür ve özgün olabilen, yaratıcı bireyler yetiştirmeyi amaçladığı söylenebilir (Öner Özaslan, 2019).

Okul öncesi eğitimin amaçlarından biri de çocukların beden, zihin ve duygu gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlama (MEB, 2013) olduğu için bu dönemde verilen eğitimin önemi açıkça görülmektedir.

Anaokulunda verilen bir okul öncesi eğitimin etkileri

- Okul öncesi deneyim- diğer eğitimlere kıyasla- çocuklarda çok yönlü gelişimi artırmaktadır.

- Anaokuluna başlangıç ayı oldukça önemlidir. 36 ay altındaki çocukların profesyonel okul öncesi eğitimi alması, çocuklarda daha iyi entelektüel gelişim sağlamaktadır.

- Dezavantajlı çocuklar, özellikle farklı sosyal geçmişlerden gelen çocukların bir arada olduğu durumlarda, kaliteli okul öncesi deneyimlerden önemli ölçüde yararlanmaktadır.

- Yüksek kaliteli okul öncesi eğitim, çocuklar için daha iyi entelektüel ve sosyal/davranışsal gelişim ile ilgili olduğu saptanmıştır (Sylva, Kathy vd., 2004).

2.2. Sürdürülebilirlik Kavramı

Yapılan araştırmalar sonucunda dünyadaki nüfusun 2050 yılına kadar 9 milyarı aşacağı tahmin edilmektedir.

Nüfusun artmasına ve teknolojinin gelişmesine paralel olarak üretim hızında da artış yaşanmaktadır. İvmelenen üretim ve artan nüfusla birlikte tüketim de hız kazanmaktadır (Foley, 2011).

Artan dünya nüfusu için kaynak bulma ihtiyacı bir baskı oluştururken diğer taraftan da iklim değişikliği bu baskıyı daha çok arttırmaktadır (Fischer ve Garnett, 2016).

Tüm bu sebeplerden dolayı, mevcut gıda sisteminin hem gezegenin hem de insanların sağlığı için değişimden geçmesi gerekmektedir (Wiseman, Sheila vd., 2019).

Sürdürülebilirlik kavramı tam bu noktada devreye girmektedir. Sürdürülebilirlik, herhangi bir şeyin yarına kalabilme, daimi kılınabilme ve varlığını devam ettirebilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (WCED, 1987).

Hem bireysel hem de toplumsal olarak, artan tüketimin çevresel etkilerini göz önünde bulundurduğumuz zaman sürdürülebilirlik kavramı, akademik ve politika tartışmalarında kilit unsurlardan biri olarak ortaya çıkmıştır. Bu, çevre bilimleri, sosyoloji, politika çalışmaları ve diğer alanlarda olduğu kadar sürdürülebilir etrafında açıkça çerçevelenmiş çeşitli akademik araştırma makalelerine yol açmıştır (Schaefer, Anja ve Andrew Crane, 2005).

Andrew Dobson’a göre sürdürülebilirlik (ve sürdürülebilir gibi ilgili terimler gelişme), birden fazla yoruma ve anlama açık olan olağanüstü tartışmalı bir kavramdır (Dobson, 1996).

Sebebi ise, sürdürülebilirlik kavramının hizmet sektörü ve tarım, ekonomi gibi birçok farklı alanda kullanılan bir kavram olmasıdır (Balaban, 2021). Bununla birlikte; 'Sürdürülebilir' kelimesi, diğer alanlara nazaran; çevreye duyarlı olduğu bilinen uygulamalara atıfta bulunmak amacıyla diğer alanlara nazaran çok daha yaygın olarak kullanılmaya başlandı (Heinberg, Richard, ve Daniel Lerch, 2010).

Sürdürülebilirliği ölçmek için bir gösterge planına duyulan ihtiyacı gören Kanadalı ekolojist William Rees ve o zamanki yüksek lisans öğrencisi Mathis Wackernagel, 1990'ların başında, bir insan nüfusunun varsayımsal olarak sağlaması gereken arazi ve su alanı miktarı olarak tanımlanan “ekolojik ayak izi” kavramını geliştirdi. Ekolojik Ayak İzi, bir nüfusun, bir kişinin veya bir ürünün rekabet ettiği tüm üretken alanları bir araya getirir. Belirli bir nüfusun veya ürünün tükettiği doğal kaynakları üretmek ve atıklarını dönüştürmek için ihtiyaç duyduğu ekolojik varlıkları ölçer. İnsanlığın sürdürülebilirliğe ulaşması için toplam dünya nüfusunun ayak izinin Dünya'nın toplam kara ve su alanından daha az olması gerektiğinin kabul edilmesidir. Bir toplumun yenilenebilir kaynakların akılsızca kullanılmasından ciddi kirlilik yaratması mümkündür ve bu tür etkilerden kaçınılmalıdır.

Sonuç olarak, sürdürülebilir bir çevre için, kirlilik en aza indirilmelidir. Buna ek olarak; özellikle çok sayıda insanın yoğunlaştığı yerlerde biyolojik atıklar ciddi çevre sorunları oluşturabilir; bu tür atıklar uygun şekilde kompostlaştırılmalıdır (Rees, Wackernagel, 1997).

2.2.1. Sürdürülebilirliğin Tarihçesi ve Gelişimi

“Sürdürülebilirlik” kelimesinin bilinen ilk kullanımı Almanca dilinde “Nachhaltigkeit” olarak; 1713 yılında Alman ormancı ve bilim adamı Hans Carl von Carlowitz’in Sylvicultura Oeconomica kitabında gerçekleşmiştir.

Daha sonra, Fransız ve İngiliz ormancıları “sürekli verimli ormancılık” yol olarak ağaç dikme uygulamasını benimsedi. Daha sonra Fransız ve İngiliz ormancılar, ağaç

dikme uygulamasını “sürdürülebilir verimli ormancılık” için bir yol olarak benimsediler (Heinberg, Richard ve Daniel Lerch, 2010). Sürdürülebilirlik terimi; 1987’deki Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu’nun Brundtland Raporu’ndaki sürdürülebilir kalkınmayı; “Gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğinden ödün vermeden şimdiki neslin ihtiyaçlarını karşılama” olarak tanımlamasıyla yaygınlaştı (Brundtland, Gro Hariem, 1985; Oxford: Oxford University Press, 1987).

Yine 1980’lerde İsveçli onkolog Dr. Karl-Heinrich Robert, sürdürülebilir bir toplum için gereksinimler konusunda fikir birliği geliştirmek üzere önde gelen bilim adamlarını bir araya getirdi. 1989 yılında Robert, bu fikir birliğini bulunan sistem koşullarında formüle ederek, sürdürülebilirlik için dört sistem koşulunda formüle etti (Şekil 2.1.) ve bu da The Natural Step Organizasyonunun (TNS) temelini oluşturdu. TNS organizasyonu ile birlikte, dünya çapında birçok işletme ve belediye, "sürdürülebilir" kelimesini, “çevreye duyarlı olduğu bilinen uygulamaları ifade etmek” için yaygın olarak kullanmaya başladı. Bu organizasyon, kar amacı gütmeyen bir kuruluş olmakla beraber sürdürülebilir bir toplum yaratmak amacıyla, onlarca kuruluşun sürdürülebilirlik yolunda nasıl hareket edebileceklerine dair mentorluk etmektedir. Bu kuruluşlar arasında birçok popüler marka da yer alarak sürdürülebilirlik politikalarını izlemektedir (Zaric, Pace, 2009).

Daha sonraki yılda, 1990’ların başında sürdürülebilirliği ölçmek için bir muhasebe veya gösterge şemasına olan ihtiyacı gören Kanadalı ekolojist William Rees ve Mathis Wackernagel, "ekolojik ayak izi" kavramını geliştirdi. Ekolojik ayak izi, Mevcut teknoloji göz önüne alındığında, bir insan popülasyonunun kendini desteklemek ve atıklarını emmek için gerekli kaynakları sağlamak için varsayımsal olarak ihtiyaç duyacağı toprak ve su alanı miktarı olarak tanımlanır (Rees, Wackernagel, 1997).

Kaynak: thenaturalstep.org, Erişim: Kasım,2022

Şekil 2.1. Sürdürülebilir Bir Toplum İçin TNS'nin Tarif Ettiği Sürdürülebilirlik İlkesi

Sürdürülebilir ve sürdürülebilirlik terimlerinin kullanımına ilişkin gerçekten kapsamlı bir tarihsel araştırma mümkün değildir. Amazon.com'da sürdürülebilirlik için yapılan bir arama (1 Nisan 2010), kelimeyi içeren 8.875 kitap başlığını ortaya çıkardı. Google Scholar'da bir dergi makalesi araması, başlıklarında sürdürülebilirlik kelimesi geçen binlerce bilimsel makaleyi gösteren 108.000 hit buldu. Bununla birlikte, literatürün bir incelemesi, bu muazzam çalışma yapısının çoğunun yukarıda açıklanan tanımları ve koşulları tekrar ettiğini veya bunlara dayandığını göstermektedir (Heinberg, Richard ve Daniel Lerch, 2010).

2.3. Sürdürülebilir Beslenme Nedir?

Dünyadaki gıda sistemi yaklaşık 8 milyar insanın beslenmesini sağlayarak; gezegenimizdeki aşırı yoksulluğun, açlığın ve yetersiz beslenmenin azaltılmasına katkıda bulunmaktadır. Bununla birlikte, sağlıksız gıda üretimi ve tüketimindeki artış hem insan sağlığına ve çevreye zarar vermekte hem de 21. yüzyılda obezite ve birçok kronik hastalık salgınına neden olmaktadır.

İnsanların beslenmesinde son derece önemli bir yer kaplayan tarım, dünyadaki kara alanının 2/5' si gibi büyük bir alanını kullanmakta ve sera gazı emisyonlarının yaklaşık % 30'undan sorumlu. Bunlara ek olarak tarım gezegendeki içilebilir suyun %70' ini kullanmaktadır. Dünyamızdaki arazilerin tarım amacıyla kullanılması türlerin kitlesel

olarak yok olmasına; azot ve fosforun aşırı kullanımı ise göl ve kıyılarda ölü bölgelere ve ötrofikasyon neden olmaktadır (Rivera, Castellanos-Gutiérrez, 2020). Sürdürülebilir beslenme kavramı, insan sağlığından çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel yönlere kadar farklı alanları ele almaktadır. Şu anda Avrupa'da sürdürülebilir diyetin varsayımlarını yansıtan diyetler Akdeniz Diyeti ve Yeni İskandinav Diyeti'dir. Her ikisi diyet de bitkisel, organik ve minimum işlenmiş gıdaların yanı sıra bölgesel, mevsimlik ürünlerinin tüketimini teşvik ederek üretim zincirinin ekolojik etkisini azaltmaktadır. Sürdürülebilir diyet tarzını içeren beslenme alışkanlıkları; doğum öncesi dönemde, anne karnından başlayarak, ek gıda dönemiyle birlikte çocukların lezzet, tat ve doku açısından daha değişken bir diyeti kabul etmelerine yardımcı olabilir. Özellikle olumlu ebeveyn rol modeli, çocuğun diyetini ve davranışlarını iyileştirmede etkili bir yöntem olduğu belirtilmektedir (Mazzocchi, Alessandra vd., 2021).

Sürdürülebilir beslenmenin amacı, çevresel etkilere maruziyeti minimuma indirerek günümüz ve gelecek nesillere besin ve beslenme güvenliği sağlamaktır. Sürdürülebilir beslenme biçimi, şimdiki ve gelecek nesiller için sağlıklı bir yaşam sağlayabilmek adına, gıda ve beslenme güvenliğine katkıda bulunan, çevresel etkisi düşük olan beslenme şeklidir. Sürdürülebilir beslenme de uygulanan diyetler, ekolojik sisteme ve biyoçeşitliliğe saygı duyan ve koruyan, kültürel olarak kabul edilebilir, karşılanabilir, ekonomik olarak adil ve karşılanabilir, beslenme açısından yeterli, güvenli ve sağlıklı, aynı zamanda doğal ve insan kaynaklarını en iyi şekilde kullanan diyetlerdir (FAO, 2010).

EAT-Lancet Komisyonu tarafından önerilen diyet, esas olarak bitki bazlı gıdalar ve az miktarda hayvansal gıdalardan oluşan sağlıklı ve sürdürülebilir bir diyetir.

Başta kırmızı et olmak üzere hayvansal kaynaklı gıdalar diğer besin gruplarına göre en yüksek sera gazı emisyonuna, en yüksek arazi ve enerji kullanımına, asitlenme ve ötrofikasyon potansiyeline sahip besin grubudur.

Küresel olarak, sürdürülebilir bir diyete dönüşüm, bitkisel kaynaklı sağlıklı gıdaların alımını ikiye katlamayı; kırmızı et ve ilave şeker alımını da %50' den fazla azaltmayı içermektedir. Ancak, bu EAT-Lancet Komisyonu tarafından tanımlanan diyet önerileri her bölgenin bağlamına uyarlanmalıdır. Örneğin, Meksikalıların, sebze, meyve,

baklagiller, kepekli tahıllar, kuruyemişler ve tohum alımlarını arttırması; eklenti şekerler, rafine tahıllar, işlenmiş et ve kırmızı et alımında önemli bir azaltma sağlaması gerekiyor (yerli Meksikan nüfus hariç).

Meksikalıların yerli bölgelerde yaşayanları daha yüksek süt ürünleri alımını sağlaması ve kentsel alanlarda yaşayanların daha düşük süt ürünleri alımı sağlaması gerekiyor (Rivera, Castellanos-Gutiérrez, 2020).

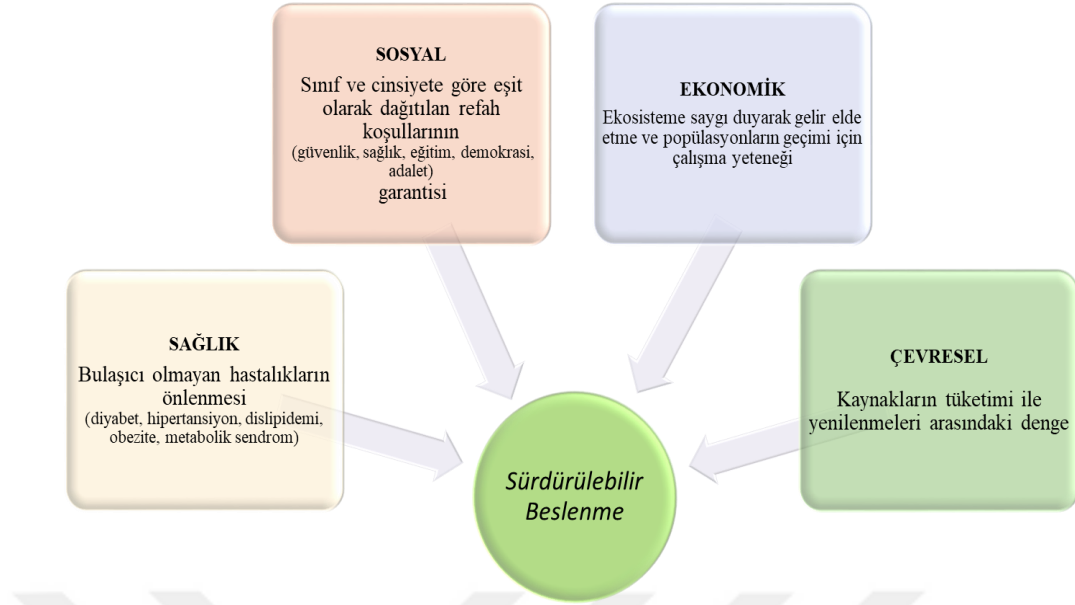
Sürdürülebilir beslenme, mevcut durum ve gelecek nesillere yeterli kaynak sağlayan; yetersiz beslenme ile başa çıkmak için etkili çözümler arayan(daha az tüketmen ve daha fazla üretmek) ve daha dengeli beslenmenin yollarını bulup obeziteyle mücadele eden bir sistemdir (Smetana, Sergiy, Bornkessel ve Heinz, 2019).

2.4. Sürdürülebilir Beslenmenin Özellikleri

Sürdürülebilir beslenme kavramı yıllar içinde gelişmiştir ve şu anda insan sağlığından; çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel yönleri kadar birçok farklı alanı ele alan bütünsel bir yaklaşıma dayanmaktadır. Şekil 2.2’de, farklı alanlardaki sürdürülebilir beslenmenin özellikleri sınıflandırılmıştır.

Sürdürülebilir sağlıklı beslenmenin temeli gıdaya dayalıdır ve çevresel, sosyokültürel ve ekonomik sürdürülebilirliği göz önünde bulundurularak besin önerileri dikkate alınmalıdır.

Sağlıklı diyetler, besin yeterliliği açısından tanımlanan diyet hedefleri veya arzu edilen hedefler aracılığıyla tanımlansa da; belirtilen besin gruplarının alımı veya bir beslenme düzenine bağlılık, gıdaların toplamından veya bunlarla ilişkili diyet düzenlerinden daha fazladır.

Kaynak: Mazzocchi, Alessandra, vd., 2021

Şekil 2.2. Çeşitli Alanlarda Sürdürülebilir Beslenme Özellikleri

Beslenme, yiyeceklerin üretilme, tedarik edilme, dağıtılma, pazarlanma, seçilme, hazırlanma ve tüketilme şekliyle şekillenen ve bütünleşen bir yaşam biçimidir. Diyetleri iyileştirmeye, açlığı ve her türlü yetersiz beslenmeyi ortadan kaldırmaya yönelik durumlarda gıda ve gıda sistemlerinin sosyal / kültürel yönleri ve ekonomik etkileri dikkate alınmalıdır. Bu nedenle, BM Beslenme Eylem On Yılı himayesinde, FAO ve WHO ortaklaşa sürdürülebilir sağlıklı diyetler konusunda 1-3 Temmuz 2019 tarihleri arasında İtalya'nın Roma kentindeki FAO genel merkezinde uluslararası bir toplantı düzenledi. Sürdürülebilir bir beslenmenin; sağlık, çevresel ve sosyokültürel alanlar ile ilişkisi maddeler halinde paylaşıldı (FAO, W, 2019).

2.4.1. Sağlık Yönüyle Sürdürülebilir Beslenme

Sürdürülebilir beslenme emzirme sürecine önem verir. Emzirme döneminin doğum ile birlikte başlayarak, ilk altı ay sadece anne sütünün tercih edilmesi oldukça önemlidir. Altıncı aydan sonra, bir bebeğin en az iki yaşına kadar emzirmeyle birlikte, uygun tamamlayıcı beslenmeye devam edilmesi gerekmektedir. Sürdürülebilir sağlıklı beslenme, yaşamın erken dönemlerinde başlanır.

Sürdürülebilir beslenmede, yüksek oranda işlenmiş yiyecek ve içecek ürünleri kısıtlanarak; besin grupları arasında dengelenmiş, çeşitli, işlenmemiş veya minimum düzeyde işlenmiş gıdalara yer verilir.¹

Sürdürülebilir beslenme, sağlığın idamesi için kepekli tahıllara, baklagillere, kuruyemişlere ve bol miktarda meyve ve sebzeye yer verir.²

Sürdürülebilir bir beslenmede, gıda tüketiminin içeriğini; orta miktarda yumurta, süt ürünleri, kümes hayvanları ve balık; az miktarını ise kırmızı et oluşturmaktadır.

Sürdürülebilir beslenmede tercih edilen sıvı tüketimi, güvenli ve temiz içme suyundan oluşmaktadır.

Sürdürülebilir bir beslenmede, büyüme ve gelişme ve yaşam döngüsü boyunca aktif ve sağlıklı bir yaşam sürdürebilecek düzeyde ihtiyaçları karşılamak için optimal düzeyde enerji ve besin maddelerinin tüketimi yeterlidir (ihtiyaçlar kadar yeterli besin sağlanmalı, fazlası değil).

Sürdürülebilir beslenmede bulaşıcı olmayan hastalık riskini azaltan ve toplumun sağlık ve refahını sürdürmeyi amaçlayan yönergeler Dünya Sağlık Örgütü maddeleri ile uyumludur.³

Sürdürülebilir bir beslenme, gıda kaynaklı hastalığa neden olabilecek patojenleri, toksinleri ve diğer maddeleri minimum düzeyde içerir veya mümkünse hiç içermez.

¹ Gıda işleme, yüksek kaliteli diyetlerin tanıtımı için faydalı olabilir; Yiyecekleri daha güvenli olduğu kadar daha erişilebilir hale getirebilir. Bununla birlikte, bazı işleme biçimleri çok yüksek tuz yoğunluklarına, eklenen şekere ve doymuş yağlara yol açabilir ve bu ürünler yüksek miktarlarda tüketildiğinde diyet kalitesini düşürebilir (Scott, 2017).

² Patates, tatlı patates, manyok ve diğer nişastalı kökler meyve veya sebze olarak sınıflandırılmaz.

³ Yağ tüketiminde doymuş yağlardan doymamış yağlara ve endüstriyel trans yağların ortadan kaldırılmasına doğru bir kayma ile toplam enerji alımının yüzde 30-35'ini yağ; toplam enerji alımının yüzde 10'undan azı serbest şekeri ve günde 5 gram tuzu (iyotlanmış) içermektedir (Diet H, Fact Sheet No. 394, 2018).

2.4.2. Çevresel Etkileriyle Sürdürülebilir Beslenme

Sürdürülebilir beslenmede belirlenen hedefler dâhilinde sera gazı emisyonları, su ve arazi kullanımı, azot ve fosfor uygulaması ve kimyasal kirlilik korunur.

Sürdürülebilir beslenme ile toprak mahsulleri, çiftlik hayvanları, orman kaynaklı gıdalar ve suda yaşayan canlılar dâhil olmak üzere biyolojik çeşitlilik rezerve edilir ve aşırı avlanma engellenir.

Sürdürülebilir beslenme sayesinde gıda üretiminde antibiyotik ve hormon kullanımı en aza indirgenir.

Sürdürülebilir beslenme ile gıda ambalajlarında plastik ve türevlerinin kullanımı en aza indirgenir.

Sürdürülebilir bir beslenme hem yiyecek kaybını hem gıda israfının önüne geçer.

2.4.3. Sosyokültürel Yönleriyle İlgili Olarak Sürdürülebilir Beslenme

Sürdürülebilir beslenme, yerel kültüre, mutfak uygulamalarına, bilgi ve tüketim kalıplarına ve yiyeceklerin tedarik edilme, üretilme ve tüketilme biçimindeki değerlere dayanır ve saygı duyar.

Sürdürülebilir beslenme erişilebilir ve arzu edilir.

Sürdürülebilir beslenme özellikle zaman tahsisi ile ilgili olarak cinsiyetle ilgili olumsuz etkilerden kaçınır (örneğin; yiyecek, su ve yakıt temini satın almak ve hazırlamak için).

2.5. Sürdürülebilir Sağlıklı Beslenmenin Amaçları

Sürdürülebilir sağlıklı diyetler, bireylerin sağlığının ve iyilik halinin tüm boyutlarını destekleyen; düşük çevresel baskı ve etkiye sahip; erişilebilir, uygun fiyatlı, güvenli ve adil ve kültürel olarak kabul edilebilir beslenme sistemidir.

Sürdürülebilir sağlıklı beslenmenin amaçları arasında: tüm bireylerin optimal düzeyde büyümesini ve gelişmesini sağlamak; mevcut ve gelecek nesiller için yaşamın

tüm aşamalarında işleyen ve fiziksel, zihinsel ve sosyal refahlarını desteklemek; her türlü yetersiz beslenmenin önlenmesine katkıda bulunmak (yetersiz beslenme, mikro besin eksikliği, aşırı kilo veya obezite); diyetle ilgili bulaşıcı olmayan hastalık riskini azaltmak, (diyabet, dislipidemi, hipertansiyon, obezite); biyolojik çeşitliliğin ve gezegen sağlığının korunmasını desteklemek, yer almaktadır.

Sürdürülebilir sağlıklı diyetler, istenmeyen çevresel ve olumsuz sağlık sonuçlardan kaçınmak için sürdürülebilirliğin tüm boyutlarını birleştirmektedir (FAO, W, 2019).

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın hedefine uygun ve güvenilir sonuçlar elde edebilmek adına kullanılan bilimsel yaklaşımlar, araştırma modeli, örneklem ve evren seçimi, veri toplama araçları, veri toplama işlemi ve veri analizi konuları ele alınmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Yapmış olduğum çalışma, nicel araştırma ana başlığının; ‘‘Tarama Modeli’’ alt kategorisine girmektedir.

3.2. Araştırma Evren ve Örneklemi/Araştırma Materyali

Türkiye’deki üniversitelerin Okul Öncesi Öğretmenliği programlarından mezun olup; MEB’e bağlı *resmi okul öncesi öğretim kurumu* ve MEB’e bağlı *özel okul öncesi öğretim kurumunda* çalışan öğretmen evreni kullanılmıştır.

Kolayda örnekleme ve kartopu örnekleme yöntemleri kullanılarak; MEB’e bağlı resmi okul öncesi öğretim kurumunda çalışan 51 okul öncesi öğretmeni, bir diğeri de Türkiye’deki üniversitelerin Okul Öncesi Öğretmenliği programları mezunu ve MEB’e bağlı özel okul öncesi öğretim kurumunda çalışan 51 okul öncesi öğretmeni üzere toplamda 102 okul öncesi öğretmeninden oluşmaktadır.

Veri toplama için Google Forms, veri depolama için Excel programı, verileri analiz etmek için Sosyal Bilimler İçin İstatistiksel Programı (SPSS) kullanılmış olup, araştırma materyalleri içeriklerini oluşturmaktadırlar.

3.3. Veri Toplama Araçları

Ülkemizde benzer çalışmaların varlığı dikkate alınarak, literatür taraması yapılarak veri toplama formu oluşturulmuştur.

Anket formu 5 bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde genel bilgiler; ikinci bölümde, çevre ve çevre sorunlarına ilişkin sorular; üçüncü bölümde, sürdürülebilir beslenme konusuna ilişkin sorular; dördüncü bölümde, sürdürülebilir beslenme konusunda bilgi aktarımı ve uygulamaları; beşinci ve son bölümde ise okul öncesi eğitim

kurumunun sürdürülebilir beslenme eğitimi için uygun ortam ve materyal durumu yer almaktadır.

3.4. Veri Toplama Süreci

Bu çalışmadaki veri toplama süreci, Ekim 2022- Aralık 2022 tarihleri arasında gerçekleştirerek 8 hafta içerisinde gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlerden veri toplama süreci, kolayda örnekleme yöntemiyle örnekleme dahil bir okul öncesi öğretmenine ulaşarak ve sonrasında kartopu örnekleme yöntemiyle Türkiye'nin farklı illerindeki MEB'e bağlı resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan ve bu çalışmaya dahil edilme kriterlerini karşılayan diğer öğretmenlere de ulaşılarak çevrimiçi anketin gönderilmesi ve gelen cevapların değerlendirilmesi şeklinde gerçekleştirilmiştir.

3.5. Deneysel Kurgu

Bu çalışma kesitsel ve tanımlayıcı tipte yapılan bir çalışmadır. Tüm izinler alındıktan sonra 2 aylık bir veri toplama süreciyle veriler toplanmış, daha sonra analiz edilmiş ve bulgulara ulaşılmıştır. Ulaşılan bulgular ile anket verileri taranıp incelenip tartışılmış ve sonuca ulaşılmıştır. Bu elde edilen sonuçların hem diyetisyenlere hem okul öncesi eğitim kurumlarına hem de literatüre katkısı olacağı düşünülmektedir.

3.6. İstatistiksel Analiz

Çalışmadan elde edilen bulguları değerlendirirken, istatistiksel analizler için IBM SPSS Statistics 25 (IBM SPSS, Türkiye) programı kullanılmıştır. Sayısal değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu Shapiro-Wilk normallik testi ile incelenmiştir. Normal dağılıma uyan sayısal değişkenler için tanımlayıcı istatistikler olarak ortalama ve standart sapma, normal dağılıma uymayan değişkenler için ise ortanca ve en küçük, en büyük değerler kullanılmıştır. Kategorik değişkenler sayı ve yüzdeler ile tanımlanıp, sayısal değişkenler arası ilişkiler ise normallik varsayımı dikkate alınarak Pearson veya Spearman korelasyon katsayılarından birisi kullanılarak incelenmiştir. Sayısal ölçümler açısından gruplar arası (MEB'e bağlı resmi okul öncesi eğitim kurumunda çalışan 51 okul öncesi öğretmen ve MEB'e bağlı özel okul öncesi eğitim kurumunda çalışan 51 okul öncesi öğretmen) karşılaştırmalar parametrik test koşulları sağlandığı durumlarda (normal dağılıma uygunluk) bağımsız gruplarda t-testi ve tek yönlü varyans analizi ile, parametrik test koşulları sağlanmadığı durumlarda ise Mann-Whitney U testi ve Kruskal-

Wallis testi yardımı ile yapılmıştır. İki kategorik değişken arasındaki ilişkilerse çapraz tablolar ile özetlenecek olup ve ki-kare testleri ile test edilmiştir.

Çalışmada istatistiksel anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

3.7. Etik Onay

Bu çalışma için, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tıp ve Sağlık Bilimleri Etik Kurulu'ndan Karar No 119 sayılı ve 28/09/2022 tarihli onay alınmıştır (EK-1).

3.8. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıklarını 4 ana başlık adı altında toplanmış olup, elde edilen maddeler aşağıda yer almaktadır.

Örneklem büyüklüğüne baktığımızda araştırmanızda sadece 102 okul öncesi öğretmene ulaşıldı. Bu nedenle, sonuçların genellemesi sınırlı olabilir.

Öğretmenlerin cevapları ele alındığında, anketler, öğretmenlerin kendi bildiklerini belirtmelerine dayandığından, cevapların doğruluğu tamamen güvenilir olmayabilir. Öğretmenlerin sürdürülebilir beslenme hakkındaki bilgi seviyelerini ve uygulamalarını doğru bir şekilde ölçmek için, farklı veri toplama yöntemleri de kullanılabilir.

Zaman ve kaynak kısıtlamaları Araştırma, belirli bir zaman ve kaynak sınırı içinde gerçekleştirildi. Bu nedenle, çalışmanın sonuçlarına etki edebilecek bazı faktörleri değerlendirmek mümkün olmayabilir.

Tek bir konuya odaklanma Çalışma sadece okul öncesi öğretmenlerin sürdürülebilir beslenme bilincine sahip olup olmadıklarını araştırıyor. Bu nedenle, sürdürülebilir beslenmenin okul öncesi eğitim programlarında nasıl daha iyi yer alabileceği hakkında daha geniş bir perspektif sağlamak için, daha geniş bir araştırma yapılabilir.

4. BULGULAR

Bu araştırma, MEB'e bağlı resmi ve özel okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusundaki mevcut bilgi düzeylerinin belirlenmesi ve bu konudaki bilgilerin uygulamalı olarak öğrencilere aktarılma durumunu incelemek amacıyla yapılmıştır. Bu amaç bağlamında resmi ve özel kurum öğretmenlerinin verileri kıyaslanmıştır. Bu doğrultuda, araştırma sürecinde elde edilen veriler dijital ortama aktarılmış ve SPSS-25 istatistik programında gerekli kodlamalar ve hesaplamalar yapılmıştır. Yapılan her analiz, tablo formatında organize edilerek bu bölümde rapor edilmiştir.

Yapılan analizlerde ilk olarak MEB'e bağlı resmi ve özel okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin kişisel bilgileri, sağlık bilgileri ve sürdürülebilir beslenme bilgilerine ait frekans ve yüzde değerleri hesap edilmiştir. Daha sonra, sürdürülebilir beslenme düzeyine ait yargılara ilişkin açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ayrıca, sürdürülebilir beslenme düzeyine ölçen likert maddelerin tanımlayıcı istatistikleri (aritmetik ortalama ve standart sapma) hesap edilmiştir. Ayrıca bu verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri referans alınarak normallik kontrolleri yapılmıştır. İlgili verilerde normal dağılım tespit edilmesi sebebiyle, kıyaslama yapılırken bağımsız gruplar T Testi ve ANOVA analizi kullanılmıştır. Ek olarak, katılımcı puanları arasındaki ilişki Pearson korelasyon analizi ile hesap edilmiştir.

4.1. Resmi ve Özel Okul Öncesi Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Demografik Bilgilerine Yönelik Bulgular

Bu araştırmaya MEB'e bağlı resmi ve özel okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan 102 okul öncesi öğretmeni katılım göstermiştir. Bu öğretmenlerin 51 tanesi resmi kurumlarda görev yaparken diğer 51 tanesi ise özel kurumlarda görev yapmaktadır. Katılımcıların kişisel bilgileri, sağlık bilgileri ve sürdürülebilir beslenmeye ait bilgileri frekans ve yüzde analizi ile hesap edilmiş olup ulaşılan verilerin analiz sonuçları bu bölümde paylaşılmıştır.

Tablo 4.1. Resmi ve Özel Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Demografik Bilgileri

Grup	Resmi		Özel	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Cinsiyet				
Kadın	50	98.0	47	92.2
Erkek	1	2.0	4	7.8
Toplam	51	100.0	51	100.0
Okul Öncesi Alanında Eğitim Düzeyi				
Lisans	47	92.2	48	94.1
Yüksek Lisans	4	7.8	3	5.9
Toplam	51	100.0	51	100.0
Mezuniyet Yılı				
2000 ve öncesi	4	7.8	3	5.9
2001-2005	9	17.6	2	3.9
2006-2010	14	27.5	6	11.8
2011-2015	9	17.6	9	17.6
2016-2020	10	19.6	22	43.1
2021 ve sonrası	5	9.8	9	17.6
Toplam	51	100.0	51	100.0
Çalışma Süresi				
5 yıldan az	13	25.5	32	62.7
6-10 yıl	10	19.6	6	11.8
11-15 yıl	14	27.5	6	11.8
15 yıldan fazla	14	27.5	7	13.7
Toplam	51	100.0	51	100.0

Tablo 4.1'e göre MEB'e bağlı resmi okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenleri genel olarak; kadın (%98.0), lisans mezunu (%92.2), 2006-2010 yılları arasında üniversiteden mezun olmuş (%27.5) ve 11-15 yıl ile 15 yıldan fazla çalışma süresine sahip (%27.5) katılımcılardan meydana gelmektedir.

Tablo 4.1'e göre MEB'e bağlı özel okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenleri genel olarak; kadın (%92.2), lisans mezunu (%94.1), 2016-2020 yılları arasında üniversiteden mezun olmuş (%43.1) ve 5 yıldan az çalışma süresine sahip (%62.7) katılımcılardan meydana gelmektedir.

4.2. Resmi ve Özel Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Sağlık Bilgileri

Tablo 4.2. Resmi ve Özel Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Sağlık Bilgileri

Grup	Resmi		Özel	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Doktor Tanılı Sağlık Sorunu				
Yok	38	74.5	41	80.4
Alerji	3	5.9		
Astım	3	5.9	3	5.9
Diyabet	3	5.9		
Tiroit	2	3.9	3	5.9
Diğer	2	3.9	4	7.8
Toplam	51	100.0	51	100.0
Vücut Ağırlığı				
55 kg ve altı	7	13.7	15	29.4
56-60 kg	14	27.5	13	25.5
61-65 kg	11	21.6	5	9.8
66-70 kg	11	21.6	5	9.8
71 kg ve üzeri	8	15.7	13	25.5
Toplam	51	100.0	51	100.0

Tablo 4.2. (Devam) Resmi ve Özel Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Sağlık Bilgileri

Boy Uzunluğu				
150-160 cm	16	31.4	18	35.3
161-170 cm	28	54.9	26	51.0
171-180 cm	7	13.7	7	13.7
Toplam	51	100.0	51	100.0
Beden Kitle İndeksi				
Zayıf	1	2.0	1	2.0
Normal	37	72.5	35	68.6
Pre-Obez	9	17.6	10	19.6
Obez	4	7.8	5	9.8
Toplam	51	100.0	51	100.0

Tablo 4.2'ye göre MEB'e bağlı resmi okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenleri genel olarak; doktor tanılı bir sağlık sorunu bulunmayan (%74.5), 56-60 kg arasında vücut ağırlığına sahip (%27.5), 161-170 cm aralığında boy uzunluğuna sahip (%54.9) ve beden kitle indeksi (BKİ) normal düzeyde olan (%72.5) katılımcılardan meydana gelmektedir.

Tablo 4.2'ye göre MEB'e bağlı özel okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenleri genel olarak; doktor tanılı bir sağlık sorunu bulunmayan (%80.4), 55 kg ve altında vücut ağırlığına sahip (%29.4), 161-170 cm aralığında boy uzunluğuna sahip (%51.0) ve BKİ normal düzeyde olan (%68.6) katılımcılardan meydana gelmektedir.

4.3. Resmi ve Özel Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Bilgileri

Bu bulgu, "Resmi ve Özel Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Bilgileri" araştırmanın sonuçlarını göstermektedir. Tablo 4.3'e göre, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin sürdürülebilir beslenme konusundaki bilgi düzeyleri incelenmiştir.

Tablo 4.3. Resmi ve Özel Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Bilgileri

Grup	Resmi		Özel	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Beslenmeye Ayrılan Bütçe				
Bilmiyorum	40	78.4	37	72.5
2000 TL'den az	4	7.8	8	15.7
2000-4000 TL	5	9.8	5	9.8
4000 TL'den fazla	2	3.9	1	2.0
Toplam	51	100.0	51	100.0
Sağlıklı Beslenme Durumu				
Evet	32	62.7	24	47.1
Hayır	17	33.3	22	43.1
Bilmiyorum	2	3.9	5	9.8
Toplam	51	100.0	51	100.0
Sürdürülebilir Beslenme Durumu				
Evet	21	41.2	22	43.1
Hayır	21	41.2	23	45.1
Bilmiyorum	9	17.6	6	11.8
Toplam	51	100.0	51	100.0
Sürdürülebilir Beslenmeyi Duyma				
Evet	24	47.1	33	64.7
Hayır	27	52.9	18	35.3
Toplam	51	100.0	51	100.0
Beden Kitle İndeksi				
Gazete, dergi vb. yayınlardan	1	2.0	2	3.9
Televizyon ve radyo	2	3.9	3	5.9
Akademik ve bilimsel etkinliklerden	3	5.9	5	9.8
Sosyal medyadan	8	15.7	13	25.5
Sağlık profesyonellerinden	6	11.8	8	15.7
Bilimsel yayınlardan	5	9.8	2	3.9
Toplam	25	49.0	33	64.7
Sürdürülebilir Beslenme Konusunda Bilgi				
Hiçbir bilgim yok	9	17.6	5	9.8
Pek bilmiyorum	18	35.3	17	33.3
Ne biliyorum ne de bilmiyorum	18	35.3	16	31.4
İyi biliyorum	5	9.8	13	25.5
Çok iyi biliyorum	1	2.0		
Toplam	51	100.0	51	100.0

Tablo 4.3'e göre MEB'e bağlı resmi okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenleri genel olarak; beslenmeye ayırdığı bütçeyi bilmeyen (%78.4), sağlıklı beslendiğini düşünen (%62.7), sürdürülebilir beslendiğini düşünen ve bu yönde düşüncesi olmayan (%41.2), sürdürülebilir beslenmeyi daha önce duymamış (%52.9), sürdürülebilir beslenmeyi sosyal medyada duymuş (%15.7) ve sürdürülebilir beslenme konusundaki bilgi düzeyi pek bilmeyen ile ne bilen ne de bilmeyen olarak değerlendiren (%35.3) katılımcılardan meydana gelmektedir.

Tablo 4.3'e göre MEB'e bağlı özel okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenleri genel olarak; beslenmeye ayırdığı bütçeyi bilmeyen (%72.5), sağlıklı beslendiğini düşünen (%47.1), sürdürülebilir beslendiğini düşünmeyen (%45.1), sürdürülebilir beslenmeyi daha önce duymuş (%64.7), sürdürülebilir beslenmeyi sosyal medyada duymuş (%25.5) ve sürdürülebilir beslenme konusundaki bilgi düzeyi pek bilmeyen olarak değerlendiren (%33.3) katılımcılardan meydana gelmektedir.

4.4. Sürdürülebilir Beslenme Düzeyine Ait Faktör Analizi Bulguları

Katılımcıların sürdürülebilir beslenme düzeyine yönelik elde edilen veriler, analiz edilmeden önce veri toplama aracının boyutlarının belirlenmesi amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Bu kapsamda ilk olarak, Barlett's Küresellik Testi ve Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Örneklem Yeterliliği bulguları yorumlanmıştır.

Tablo 4.4. Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Puanının Barlett's Küresellik Testi ve KMO Örneklem Yeterliliği Değerleri

Yeterlik	Değer
χ^2	839.25
Barlett's Küresellik Testi	df
	105
	p
	.000
KMO Örneklem Yeterliliği	.77

Tablo 4.4'e göre, sürdürülebilir beslenme bilgi puanına yönelik veri toplama aracının Barlett's Küresellik Testi sonuçları anlamlı bulunmuştur. Ayrıca, KMO Örneklem Yeterliliği de (.77) olarak tespit edilmiştir. Bu bulgulardan hareketle, verilerin faktör analizine uygun olduğu belirlenmiştir.

4.5. Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Puanının Döndürülmüş Varyans Değerleri

Tablo 4.5. Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Puanının Döndürülmüş Varyans Değerleri

Faktör	Özdeğerler		
	Özdeğer	Açıklanan Varyans %	Birikimli Varyans %
1	5.12	34.17	34.17
2	2.37	15.81	49.98
3	1.51	10.06	60.04
4	1.22	8.10	68.14
5	1.05	7.00	75.14

Tablo 4.5'e göre, sürdürülebilir beslenme bilgi puanına yönelik veri toplama aracının özdeğeri 1'den büyük olan 5 bileşenden meydana geldiği tespit edilmiştir. Bu tabloda yer alan bileşenlerin özdeğerleri, açıklanan varyans %, ve birikimli varyans % olarak belirtilmiştir.

Birinci bileşen toplam varyansın %34.17'sini açıklarken, ikinci bileşen %15.81'ini, üçüncü bileşen %10.06'sını, dördüncü bileşen ise %8.10'unu ve beşinci bileşen ise %7.00'sini açıklamaktadır.

Bu bilgiler, sürdürülebilir beslenme bilgi puanının bileşenleri arasındaki farklılıkların ne kadarını açıkladığını ve her bileşenin katkısını göstermektedir.

4.6. Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Puanına Ait Faktör Yükleri

Bu bölümde, sürdürülebilir beslenme bilgi puanı için faktör yükleri sunulmaktadır. Tablo 4.6' da, faktör yükleri ayrıntılı olarak listelenmiştir.

Tablo 4.6. Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Puanına Ait Faktör Yükleri

Faktör	No	Maddeler	F ₁	F ₂	F ₃	F ₄	F ₅
Üretim Süreçleri	12	Sebze ve meyvelerin üretim süreçlerinin çevresel etkilerinin fazla olduğunu düşünüyorum.	.97				
	14	Kuru baklagillerin (kuru fasulye, nohut, mercimek vb.) üretim süreçlerinin çevresel etkilerinin fazla olduğunu düşünüyorum.	.94				
	13	Ekmek ve tahıl ürünlerinin (pirinç, bulgur, makarna vb.) üretim süreçlerinin çevresel etkilerinin fazla olduğunu düşünüyorum.	.93				
	11	Süt ve süt ürünlerinin üretim süreçlerinin çevresel etkilerinin fazla olduğunu düşünüyorum.	.74				
	10	Et, tavuk ve ürünlerinin üretim süreçlerinin çevresel etkilerinin fazla olduğunu düşünüyorum.	.61				
Besin Tüketimi	15	İşlenmiş ambalajlı besinlerin üretim süreçlerinin çevresel etkilerinin fazla olduğunu düşünüyorum.		.79			
	5	Sürdürülebilir beslenmenin sağlanabilmesi için işlenmiş besinlerin tüketiminden kaçınılması gerekir.		.77			
	2	Sürdürülebilir beslenmenin ekonomiye katkısı olabilir.		.60			
Maliyet	1	Sürdürülebilir beslenmenin maliyeti yüksektir.			.87		
	3	Sürdürülebilir beslenmenin sağlanabilmesi için hayvansal proteinden zengin diyetlerin tüketilmesi önemlidir.			.73		
Yeme Alışkanlığı	6	Sürdürülebilir beslenmenin sağlanması için öğün sayısının azaltılması gerekir.				.87	
	7	Sürdürülebilir beslenme geleneksel mutfakların devamlılığı için önemlidir.				.70	
	4	Sürdürülebilir beslenmenin sağlanması için şeker, yağ ve tuz içeren besinlerin tüketiminden kaçınılmalıdır.				.60	
Kirlilik	9	Besinlerin üretim süreçleri suların kirlenmesine sebep olabilir.					.93
	8	Besinlerin üretim süreçleri sera gazı artışına neden olabilir.					.84

Tablo 4.6'ya göre, sürdürülebilir beslenme bilgi düzeyine yönelik veri toplama aracındaki 15 maddenin öz değeri 0.40'tan büyük 5 faktörde toplandığı belirlenmiştir. Bu bulgulardan hareketle, ölçeğin güncel hali 15 madde ve 5 faktör olarak kabul edilmiştir. Faktörlerde yer alan maddeler göz önünde bulundurularak veri toplama aracının alt boyutları; üretim süreçleri, besin tüketimi, maliyet, yeme alışkanlığı ve kirlilik olarak adlandırılmıştır.

Sürdürülebilir beslenme bilgi düzeyine yönelik veri toplama aracının toplam puanına ve 5 faktörüne ilişkin verilerin güvenilirlik düzeyini tespit edebilmek için Cronbach's α katsayısı hesaplanmıştır.

4.7. Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Puanına Ait Cronbach's α Değerleri

Tablo 4.7. Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Puanına Ait Cronbach's α Değerleri

Faktör	Madde Sayısı	Cronbach's α
Toplam	15	.84
Üretim Süreçleri	5	.94
Besin Tüketimi	3	.63
Maliyet	2	.65
Yeme Alışkanlığı	3	.68
Kirlilik	2	.89

Tablo 4.7 'ye göre, sürdürülebilir beslenme bilgi düzeyine yönelik veri toplama aracının toplam puanı ile üretim süreçleri ve kirlilik faktörlerine ilişkin verilerin yüksek düzeyde güvenilir olduğu tespit edilmiştir. Ek olarak, besin tüketimi, maliyet ve yeme alışkanlığı verileri ise orta düzeyde güvenilir sonuçlar içermektedir.

4.8. Araştırmaya Ait Tanımlayıcı Bulgular

MEB'e bağlı resmi ve özel okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme bilgi puanları, sürdürülebilir beslenme konusunda bilgi aktarımı ve uygulamalarının değerlendirilmesi ile sürdürülebilir beslenme için uygun ortam ve materyal durumunun değerlendirilmesi puanlarına ait

tanımlayıcı istatistikler (aritmetik ortalama ve standart sapma) hesap edilmiş ve elde edilen bulgular, bir sonraki sayfada rapor edilmiştir.

Tablo 4.8. Araştırma Verilerine Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Boyut	Resmi		Özel	
	$\bar{x}$	ss	$\bar{x}$	ss
Sürdürülebilir Beslenme Bilgi (Toplam)	34.75	11.02	34.78	9.55
Üretim Süreçleri	10.27	5.27	10.29	6.27
Besin Tüketimi	8.71	2.87	9.10	2.27
Maliyet	3.88	1.76	3.92	1.94
Yeme Alışkanlığı	7.22	2.89	6.98	2.77
Kirlilik	4.67	2.47	4.49	2.73
Bilgi Aktarımı ve Uy. Değerlendirilmesi	7.47	.99	7.65	.87
Uy. Ort. ve Mat. Dur. Değerlendirilmesi	5.22	1.50	5.82	1.28
Vücut Ağırlığı (kg)	65.10	12.20	63.16	11.89
Boy Uzunluğu (cm)	164.20	6.72	163.65	5.86
Beden Kitle İndeksi (kg/m ²)	24.14	3.93	23.52	3.91

Tablo 4.8'e göre; MEB'e bağlı resmi okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme bilgi puanları 34.75 ± 11.02 iken özel kurumlarda görev yapan öğretmenlerin puanı ise 34.78 ± 9.55 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4.8'e göre; MEB'e bağlı resmi okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusunda bilgi aktarımı ve uygulamaların değerlendirilmesi puanları $7.47 \pm .99$ iken özel kurumlarda görev yapan öğretmenlerin puanı ise $7.65 \pm .87$ olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4.8'e göre; MEB'e bağı resmi okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusunda uygun ortam ve materyal durumunun değerlendirilmesi puanları 5.22 ± 1.50 iken özel kurumlarda görev yapan öğretmenlerin puanı ise 5.82 ± 1.28 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4.8'e göre; MEB'e bağı resmi okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin vücut ağırlığı ortalaması 65.10 ± 12.20 , boy uzunluğu ortalaması 164.20 ± 6.72 ve BKİ ortalaması ise 24.14 ± 3.93 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4.8'e göre; MEB'e bağı özel okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin vücut ağırlığı ortalaması 63.16 ± 11.89 , boy uzunluğu ortalaması 163.65 ± 5.86 ve BKİ ortalaması ise 23.52 ± 3.91 olarak tespit edilmiştir.

4.9. Resmi ve Özel Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Puanlarına Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Tablo 4.9'a göre; MEB'e bağı resmi okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme bilgi düzeyine ait en çok (3.00 ± 1.31) katılım gösterdikleri madde; "Sürdürülebilir beslenmenin sağlanabilmesi için işlenmiş besinlerin tüketiminden kaçınılması gerekir." şeklinde tespit edilmiştir. Ayrıca, MEB'e bağı özel okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme bilgi düzeyine ait en çok (3.24 ± 1.11) katılım gösterdikleri madde; "Sürdürülebilir beslenmenin sağlanabilmesi için işlenmiş besinlerin tüketiminden kaçınılması gerekir." şeklinde tespit edilmiştir.

Tablo 4.9'a göre; MEB'e bağı resmi okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme bilgi düzeyine ait en az (1.82 ± 1.26) katılım gösterdikleri madde; "Kuru baklagillerin (kuru fasulye, nohut, mercimek vb.) üretim süreçlerinin çevresel etkilerinin fazla olduğunu düşünüyorum." şeklinde tespit edilmiştir. Ayrıca, MEB'e bağı özel okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme bilgi düzeyine ait en az (1.75 ± 1.16) katılım gösterdikleri madde; "Sürdürülebilir beslenmenin sağlanması için öğün sayısının azaltılması gerekir." şeklinde tespit edilmiştir.

Tablo 4.9. Resmi ve Özel Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Puanlarına Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Maddeler	Resmi		Özel	
	$\bar{x}$	ss	$\bar{x}$	ss
Sürdürülebilir beslenmenin maliyeti yüksektir.	1.90	1.01	1.80	1.13
Sürdürülebilir beslenmenin ekonomiye katkısı olabilir.	2.82	.97	2.73	1.15
Sürdürülebilir beslenmenin sağlanabilmesi için hayvansal proteinden zengin diyetlerin tüketilmesi önemlidir.	1.98	1.09	2.12	1.23
Sürdürülebilir beslenmenin sağlanması için şeker, yağ ve tuz içeren besinlerin tüketiminden kaçınılmalıdır.	2.65	1.16	2.61	1.22
Sürdürülebilir beslenmenin sağlanabilmesi için işlenmiş besinlerin tüketiminden kaçınılması gerekir.	3.00	1.31	3.24	1.11
Sürdürülebilir beslenmenin sağlanması için öğün sayısının azaltılması gerekir.	2.08	1.28	1.75	1.16
Sürdürülebilir beslenme geleneksel mutfakların devamlılığı için önemlidir.	2.49	1.27	2.63	1.15
Besinlerin üretim süreçleri sera gazı artışına neden olabilir.	2.31	1.26	2.31	1.41
Besinlerin üretim süreçleri suların kirletilmesine sebep olabilir.	2.35	1.34	2.18	1.48
Et, tavuk ve ürünlerinin üretim süreçlerinin çevresel etkilerinin fazla olduğunu düşünüyorum.	2.24	1.12	2.37	1.30
Süt ve süt ürünlerinin üretim süreçlerinin çevresel etkilerinin fazla olduğunu düşünüyorum.	2.20	1.13	2.16	1.35
Sebze ve meyvelerin üretim süreçlerinin çevresel etkilerinin fazla olduğunu düşünüyorum.	1.90	1.27	1.98	1.44
Ekmek ve tahıl ürünlerinin (pirinç, bulgur, makarna vb.) üretim süreçlerinin çevresel etkilerinin fazla olduğunu düşünüyorum.	2.12	1.23	2.00	1.44
Kuru baklagillerin (kuru fasulye, nohut, mercimek vb.) üretim süreçlerinin çevresel etkilerinin fazla olduğunu düşünüyorum.	1.82	1.26	1.78	1.39
İşlenmiş ambalajlı besinlerin üretim süreçlerinin çevresel etkilerinin fazla olduğunu düşünüyorum.	2.88	1.24	3.14	1.00

4.10. Resmi ve Özel Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Konusunda Bilgi Aktarımı ve Uygulamaların Değerlendirilmesine Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Tablo 4.10. Resmi ve Özel Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Konusunda Bilgi Aktarımı ve Uygulamaların Değerlendirilmesine Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Maddeler	Resmi		Özel	
	$\bar{x}$	ss	$\bar{x}$	ss
Okulunuzda sürdürülebilir beslenme hakkında öğretmenlere eğitim verildi mi?	.06	.24	.02	.14
Okulunuzda sürdürülebilir beslenme hakkında öğrencilere eğitim verildi mi?	.02	.14	.10	.30
Öğrencilerinize sebzeleri ya da meyveleri tanıtmak için etkinlikler düzenliyor musunuz?	.96	.20	1.00	.00
Öğrencileriniz daha önce sizin eşliğinizde fidan dikti mi?	.75	.44	.73	.45
Öğrencileriniz daha önce sizin eşliğinizde sebze/meyve tohumu ekti mi veya sebze/meyve fidesi dikti mi?	.78	.42	.84	.37
Öğrencilerinize açık havada etkinlikler düzenliyor musunuz?	.96	.20	.98	.14
Öğrencilerinize sebzeleri ya da meyveleri tanımları için etkinlikler düzenliyor musunuz?	1.00	.00	1.00	.00
Öğrencilerinize doğayı sevdirmek için çaba sarf ediyor musunuz?	.98	.14	1.00	.00
Öğrencileriniz suyu nasıl tasarruf edeceklerine dair bilgiye sahipler mi?	.98	.14	1.00	.00
Öğrencilerinize gıda israfının engellenmesinin önemi hakkında bilgi veriyor musunuz?	.98	.14	.98	.14

Tablo 4.10'a göre; MEB'e bağlı resmi okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusunda bilgi aktarımı ve uygulamaların değerlendirilmesine ait en çok ($1.00 \pm .00$) katılım gösterdikleri madde; "Öğrencilerinize sebzeleri ya da meyveleri tanımları için etkinlikler düzenliyor musunuz?" şeklinde tespit edilmiştir. Ayrıca, MEB'e bağlı özel okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusunda bilgi aktarımı ve uygulamaların değerlendirilmesine ait en çok ($1.00 \pm .00$) katılım

gösterdikleri maddeler; “Öğrencilerinize sebzeleri ya da meyveleri tanıtmak için etkinlikler düzenliyor musunuz?”, “Öğrencilerinize sebzeleri ya da meyveleri tanıtmaları için etkinlikler düzenliyor musunuz?”, “Öğrencilerinize doğayı sevdirmek için çaba sarf ediyor musunuz?” ve “Öğrencileriniz suyu nasıl tasarruf edeceklerine dair bilgiye sahipler mi?” şeklinde tespit edilmiştir.

Tablo 4.10’a göre; MEB’e bağlı resmi okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusunda bilgi aktarımı ve uygulamaların değerlendirilmesine ait en az ($.02 \pm .14$) katılım gösterdikleri madde; “Okulunuzda sürdürülebilir beslenme hakkında öğrencilere eğitim verildi mi?” şeklinde tespit edilmiştir. Ayrıca, MEB’e bağlı özel okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusunda bilgi aktarımı ve uygulamaların değerlendirilmesine ait en çok ($.02 \pm .14$) katılım gösterdikleri madde; “Okulunuzda sürdürülebilir beslenme hakkında öğretmenlere eğitim verildi mi?” şeklinde tespit edilmiştir.

4.11. Resmi ve Özel Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Eğitimi İçin Uygun Ortam ve Materyal Durumunun Değerlendirilmesine Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Tablo 4.11’e göre; MEB’e bağlı resmi okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme eğitimi için uygun ortam ve materyal durumunun değerlendirilmesine ait en çok ($.96 \pm .20$) katılım gösterdikleri madde; “Çalışmakta olduğunuz okul öncesi eğitim kurumunun bahçesi var mı?” şeklinde tespit edilmiştir. Ayrıca, MEB’e bağlı özel okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme eğitimi için uygun ortam ve materyal durumunun değerlendirilmesine ait en çok ($.92 \pm .27$) katılım gösterdikleri maddeler; “Çalışmakta olduğunuz okul öncesi eğitim kurumunun bahçesi var mı?” ve “Çalışmakta olduğunuz kurumda öğrencilerinize belgesel veya animasyon izletmeniz için yeterli ekipman mevcut mu?” şeklinde tespit edilmiştir.

Tablo 4.11’e göre; MEB’e bağlı resmi okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme eğitimi için uygun ortam ve materyal durumunun değerlendirilmesine ait en az ($.14 \pm .75$) katılım gösterdikleri madde; “Sınıfta yeterince bitki bulunuyor mu?” şeklinde tespit edilmiştir. Ayrıca, MEB’e bağlı özel okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin

sürdürülebilir beslenme eğitimi için uygun ortam ve materyal durumunun değerlendirilmesine ait en çok ($.16 \pm .37$) katılım gösterdikleri madde; “Sınıfta yeterince bitki bulunuyor mu?” şeklinde tespit edilmiştir.

Tablo 4.11. Resmi ve Özel Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Eğitimi İçin Uygun Ortam ve Materyal Durumunun Değerlendirilmesine Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Maddeler	Resmi		Özel	
	$\bar{x}$	ss	$\bar{x}$	ss
Çalışmakta olduğunuz okul öncesi eğitim kurumunun bahçesi var mı?	.96	.20	.92	.27
Sınıftan bahçe ortamı, ağaçlar görülebiliyor mu?	.80	.40	.90	.30
Öğrencilerinizin toprakla uğraşması için gerekli materyaller var mı?	.51	.50	.73	.45
Çalışmakta olduğunuz kurumda cam-plastik-kâğıt için ayrı geri dönüşüm kutularınız var mı?	.86	.35	.90	.30
Sınıf içerisinde besin replikaları var mı?	.41	.50	.51	.50
Sınıfta yeterince bitki bulunuyor mu?	.14	.35	.16	.37
Çalışmakta olduğunuz kurumda öğrencilerinize belgesel veya animasyon izletmeniz için yeterli ekipman mevcut mu?	.90	.30	.92	.27
Çalışmakta olduğunuz kurum tarafından çocuklara drama eğitimi ile sürdürülebilir beslenmeyi öğretmeye uygun oyuncak-kukla gibi materyaller sağlanıyor mu?	.63	.49	.78	.42

4.12. Araştırma Verilerinin Dağılımına Yönelik Bulgular

Katılımcıların sürdürülebilir beslenme bilgi puanları, sürdürülebilir beslenme konusunda bilgi aktarımı ve uygulamalarının değerlendirilmesi ile sürdürülebilir beslenme için uygun ortam ve materyal durumunun değerlendirilmesi puanları incelenmeden önce araştırma verilerinin dağılımı kontrol edilmiştir. Normallik kontrolleri Shapiro-Wilk ve Kolmogorov-Smirnov testi kullanılarak yapılmaktadır (Büyüköztürk, 2010). Fakat sosyal bilimlerdeki normallik kontrolleri, yaygın olarak çarpıklık ve basıklık değerlerinin incelenmesi ile kontrol edilmektedir (Yalçıntaş, 2019).

Çarpıklık ve basıklık değerlerinin normal dağılım varsayımını karşılamasında kullanılan farklı referanslar vardır. Büyüköztürk (2010)'e göre çarpıklık ve basıklığın -1 ile +1; Tabachnick ve Fidell (2013)'e göre -1,5 ve +1,5; George ve Mallery (2010)'ye göre ise -2 ile +2 değerleri arasında yer alması normal dağılıma işaretler.

Tablo 4.12. Araştırma Verilerinin Normallik Kontrolleri

Boyut	Resmi		Özel	
	Çarpıklık	Basıklık	Çarpıklık	Basıklık
Sürdürülebilir Beslenme Bilgi (Toplam)	-.24	.01	.07	-.62
Üretim Süreçleri	.06	-.59	-.08	-.99
Besin Tüketimi	-.99	.26	-.65	.23
Maliyet	.05	.02	-.28	-.39
Yeme Alışkanlığı	-.36	-.65	-.61	.72
Kirlilik	-.10	-1.32	-.19	-1.15
Bilgi Aktarımı ve Uy. Değerlendirilmesi	-.56	.66	-.38	.56
Uy. Ort. ve Mat. Dur. Değerlendirilmesi	-.46	-.19	-.20	-.59
Vücut Ağırlığı (kg)	1.91	1.43	.95	.60
Boy Uzunluğu (cm)	-.09	-.16	.47	-.24
Beden Kitle İndeksi (kg/m ²)	1.80	1.18	1.30	1.73

Tablo 4.12'ye göre; MEB'e bağlı resmi ve özel okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme bilgi puanları, sürdürülebilir beslenme konusunda bilgi aktarımı ve uygulamalarının değerlendirilmesi ile sürdürülebilir beslenme için uygun ortam ve materyal durumunun değerlendirilmesi puanlarına ait çarpıklık ve basıklık değerleri -2 ile +2 arasında yer almaktadır. Bu kapsamda, araştırma verilerinin normal dağıldığı kabul edilmiştir. Verileri normal dağılım gösteren araştırmaların analizinde, parametrik yöntemler kullanılmaktadır (Kul, 2014). Bu sebeple araştırmaya parametrik testler ile devam edilmiştir.

4.13. Resmi ve Özel Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Puanlarına Ait Normallik Kontrolleri

Tablo 4.13. Resmi ve Özel Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Puanlarına Ait Normallik Kontrolleri

Maddeler	Resmi		Özel	
	Ç	B	Ç	B
Sürdürülebilir beslenmenin maliyeti yüksektir.	.20	-.45	-.37	-.95
Sürdürülebilir beslenmenin ekonomiye katkısı olabilir.	-.31	-.92	-.91	.40
Sürdürülebilir beslenmenin sağlanabilmesi için hayvansal proteinden zengin diyetlerin tüketilmesi önemlidir.	.04	-.29	-.30	-.82
Sürdürülebilir beslenmenin sağlanması için şeker, yağ ve tuz içeren besinlerin tüketiminden kaçınılmalıdır.	-.53	-.65	-.43	-.72
Sürdürülebilir beslenmenin sağlanabilmesi için işlenmiş besinlerin tüketiminden kaçınılması gerekir.	-1.11	.03	-1.69	1.46
Sürdürülebilir beslenmenin sağlanması için öğün sayısının azaltılması gerekir.	-.15	-1.06	.05	-.83
Sürdürülebilir beslenme geleneksel mutfakların devamlılığı için önemlidir.	-.46	-.88	-.53	-.29
Besinlerin üretim süreçleri sera gazı artışına neden olabilir.	-.12	-1.20	-.32	-1.10
Besinlerin üretim süreçleri suların kirletilmesine sebep olabilir.	-.17	-1.29	-.24	-1.28
Et, tavuk ve ürünlerinin üretim süreçlerinin çevresel etkilerinin fazla olduğunu düşünüyorum.	-.40	-.33	-.28	-.95
Süt ve süt ürünlerinin üretim süreçlerinin çevresel etkilerinin fazla olduğunu düşünüyorum.	-.23	-.66	-.19	-1.07
Sebze ve meyvelerin üretim süreçlerinin çevresel etkilerinin fazla olduğunu düşünüyorum.	.07	-1.04	.08	-1.30
Ekmek ve tahıl ürünlerinin (pirinç, bulgur, makarna vb.) üretim süreçlerinin çevresel etkilerinin fazla olduğunu düşünüyorum.	-.10	-1.02	.00	-1.27
Kuru baklagillerin (kuru fasulye, nohut, mercimek vb.) üretim süreçlerinin çevresel etkilerinin fazla olduğunu düşünüyorum.	.16	-1.11	.17	-1.12
İşlenmiş ambalajlı besinlerin üretim süreçlerinin çevresel etkilerinin fazla olduğunu düşünüyorum.	-.87	-.27	-.78	-.62

Tablo 4.13'e göre; MEB'e bağlı resmi ve özel okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme bilgi puanlarına ait çarpıklık ve basıklık değerleri -2 ile +2 arasında yer almaktadır. Bu kapsamda, araştırma verilerinin normal dağıldığı kabul edilmiştir.

4.14. Resmi ve Özel Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Konusunda Bilgi Aktarımı ve Uygulamaların Değerlendirilmesine Ait Normallik Kontrolleri

Tablo 4.14. Resmi ve Özel Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Konusunda Bilgi Aktarımı ve Uygulamaların Değerlendirilmesine Ait Normallik Kontrolleri

Maddeler	Resmi		Özel	
	Ç	B	Ç	B
Okulunuzda sürdürülebilir beslenme hakkında öğretmenlere eğitim verildi mi?	1.86	1.46	1.14	1.00
Okulunuzda sürdürülebilir beslenme hakkında öğrencilere eğitim verildi mi?	1.14	1.00	1.79	2.00
Öğrencilerinize sebzeleri ya da meyveleri tanıtmak için etkinlikler düzenliyor musunuz?	-1.89	1.83	.	.
Öğrencileriniz daha önce sizin eşliğinizde fidan dikti mi?	-1.16	-.68	-1.04	-.95
Öğrencileriniz daha önce sizin eşliğinizde sebze/meyve tohumu ekti mi veya sebze/meyve fidesi dikti mi?	-1.42	.03	-1.94	1.85
Öğrencilerinize açık havada etkinlikler düzenliyor musunuz?	-1.89	1.83	-1.14	1.00
Öğrencilerinize sebzeleri ya da meyveleri tanımları için etkinlikler düzenliyor musunuz?	.	.	.	.
Öğrencilerinize doğayı sevdirmek için çaba sarf ediyor musunuz?	-1.14	1.00	.	.
Öğrencileriniz suyu nasıl tasarruf edeceklerine dair bilgiye sahipler mi?	-1.14	1.00	.	.
Öğrencilerinize gıda israfının engellenmesinin önemi hakkında bilgi veriyor musunuz?	-1.14	1.00	-1.14	1.00

Tablo 4.14'e göre; MEB'e bağlı resmi ve özel okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusunda bilgi aktarımı ve uygulamaların değerlendirilmesine ait çarpıklık ve basıklık değerleri -2 ile +2 arasında yer almaktadır. Bu kapsamda, araştırma verilerinin normal dağıldığı kabul edilmiştir.

4.15. Resmi ve Özel Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Eğitimi İçin Uygun Ortam ve Materyal Durumunun Değerlendirilmesine Ait Normallik Kontrolleri

Tablo 4.15. Resmi ve Özel Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Eğitimi İçin Uygun Ortam ve Materyal Durumunun Değerlendirilmesine Ait Normallik Kontrolleri

Maddeler	Resmi		Özel	
	Ç	B	Ç	B
Çalışmakta olduğunuz okul öncesi eğitim kurumunun bahçesi var mı?	-1.89	1.83	-1.23	1.79
Sınıftan bahçe ortamı, ağaçlar görülebiliyor mu?	-1.58	.51	-1.79	2.00
Öğrencilerinizin toprakla uğraşması için gerekli materyaller var mı?	-.04	-1.08	-1.04	-.95
Çalışmakta olduğunuz kurumda cam-plastik-kâğıt için ayrı geri dönüşüm kutularınız var mı?	-1.17	1.83	-1.79	2.00
Sınıf içerisinde besin replikaları var mı?	.37	-1.94	-.04	-1.08
Sınıfta yeterince bitki bulunuyor mu?	1.17	1.83	1.94	1.85
Çalışmakta olduğunuz kurumda öğrencilerinize belgesel veya animasyon izletmeniz için yeterli ekipman mevcut mu?	-1.79	2.00	-1.23	1.79
Çalışmakta olduğunuz kurum tarafından çocuklara drama eğitimi ile sürdürülebilir beslenmeyi öğretmeye uygun oyuncak-kukla gibi materyaller sağlanıyor mu?	-.54	-1.78	-1.42	.03

Tablo 4.15'e göre; MEB'e bağlı resmi ve özel okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme eğitimi için uygun ortam ve materyal durumunun değerlendirilmesine ait çarpıklık ve basıklık değerleri -2 ile +2 arasında yer almaktadır. Bu kapsamda, araştırma verilerinin normal dağıldığı kabul edilmiştir.

4.16. Araştırma Amaçlarına Yönelik Bulgular

Tablo 4.16. Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Puanlarının Çalışılan Kuruma Göre Karşılaştırılması

Boyut	Grup	n	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Sürdürülebilir Beslenme Bilgi (Toplam)	Resmi	51	34.75	11.02	100	-.02	.99
	Özel	51	34.78	9.55			
Üretim Süreçleri	Resmi	51	10.27	5.27	100	-.02	.99
	Özel	51	10.29	6.27			
Besin Tüketimi	Resmi	51	8.71	2.87	100	-.77	.45
	Özel	51	9.10	2.27			
Maliyet	Resmi	51	3.88	1.76	100	-.11	.92
	Özel	51	3.92	1.94			
Yeme Alışkanlığı	Resmi	51	7.22	2.89	100	.42	.68
	Özel	51	6.98	2.77			
Kirlilik	Resmi	51	4.67	2.47	100	.34	.73
	Özel	51	4.49	2.73			

MEB’e bağlı resmi ve özel okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme bilgi puanları, sürdürülebilir beslenme konusunda bilgi aktarımı ve uygulamalarının değerlendirilmesi ile sürdürülebilir beslenme için uygun ortam ve materyal durumunun değerlendirilmesi puanları karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalarda bağımsız gruplar t testi kullanılmıştır. Ayrıca, ilgili puanlar arasındaki ilişki ise pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir.

Tablo 4.16’ya göre MEB’e bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme bilgi puanları çalışılan kurum türüne göre incelendiğinde; toplam puan ile üretim süreçleri, besin tüketimi, maliyet, yeme alışkanlığı ve kirlilik boyutlarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>.05$).

4.17. Sürdürülebilir Beslenme Konusunda Bilgi Aktarımı ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi Puanlarının Çalışılan Kuruma Göre Karşılaştırılması

Tablo 4.17. Sürdürülebilir Beslenme Konusunda Bilgi Aktarımı ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi Puanlarının Çalışılan Kuruma Göre Karşılaştırılması

Boyut	Grup	n	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Bilgi Aktarımı ve Uygulamaların Değ.	Resmi	51	7.47	.99	100	-.96	.34
	Özel	51	7.65	.87			

Tablo 4.17'ye göre MEB'e bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusunda bilgi aktarımı ve uygulamalarının değerlendirilmesi puanları çalışılan kurum türüne göre incelendiğinde; gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>.05$).

4.18. Sürdürülebilir Beslenme Konusunda Bilgi Aktarımı ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi Puanlarının Çalışılan Kuruma Göre Karşılaştırılması

Tablo 4.18. Sürdürülebilir Beslenme Konusunda Bilgi Aktarımı ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi Puanlarının Çalışılan Kuruma Göre Karşılaştırılması

Boyut	Grup	n	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Uygun Ortam ve Materyal Dur. Değ.	Resmi	51	5.22	1.50	100	-.20	.03
	Özel	51	5.82	1.28			

Tablo 4.18'e göre MEB'e bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme için uygun ortam ve materyal durumunun değerlendirilmesi puanları çalışılan kurum türüne göre incelendiğinde; özel okul öncesi kurumlarında çalışan öğretmenlerin puanı resmi okul öncesi kurumlarında çalışan öğretmenlerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p<.05$).

4.19. Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Puanları, Sürdürülebilir Beslenme Konusunda Bilgi Aktarımı ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi, Sürdürülebilir Beslenme İçin Uygun Ortam ve Materyal Durumunun Değerlendirilmesi, Vücut Ağırlığı, Boy Uzunluğu ve Beden Kitle İndeksi Arasındaki İlişki

Tablo 4.19. Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Puanları, Sürdürülebilir Beslenme Konusunda Bilgi Aktarımı ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi, Sürdürülebilir Beslenme İçin Uygun Ortam ve Materyal Durumunun Değerlendirilmesi, Vücut Ağırlığı, Boy Uzunluğu ve Beden Kitle İndeksi Arasındaki İlişki

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
RESMİ	1*	2*	3*	4*	5*	6*	7*	8*	9*	10*	11*
	1										
	.866**	1									
	.687**	.465**	1								
	.359**	.279*	.017	1							
	.733**	.400**	.494**	.194	1						
	.707**	.524**	.322*	.046	.540**	1					
	-.081	.109	-.127	.021	-.177	-.254	1				
	-.154	.164	-.264	-.134	-.265	-.325*	.349*	1			
	-.006	.041	-.179	.148	.070	-.092	.039	-.067	1		
	-.047	-.120	-.135	.058	.085	.064	.047	-.145	.439**	1	
	.019	.117	-.133	.128	.031	-.138	.073	.012	.887**	-.018	1
ÖZEL	1*	2*	3*	4*	5*	6*	7*	8*	9*	10*	11*
	1										
	.836**	1									
	.311*	-.099	1								
	.423**	.200	.088	1							
	.382**	.033	.355*	.126	1						
	.634**	.537**	.060	.109	-.139	1					
	.184	.181	-.013	-.005	.055	.184	1				
	.035	.114	-.208	.035	.005	.002	.196	1			
	.167	.190	-.077	-.146	.311*	.000	.131	.081	1		
	.099	.140	-.039	-.239	-.093	.324*	-.072	.131	.489**	1	
	.150	.158	-.059	-.070	.402**	-.148	.165	.031	.918**	.108	1

1*: Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Puanı (Toplam); 2*: Üretim Süreçleri; 3*: Besin Tüketimi; 4*: Maliyet; 5*: Yeme Alışkanlığı; 6*: Kirlilik; 7*: Sürdürülebilir Beslenme Konusunda Bilgi Aktarımı ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi; 8*: Sürdürülebilir Beslenme Eğitimi İçin Uygun Ortam ve Materyal Durumunun Değerlendirilmesi; 9*: Vücut Ağırlığı; 10*: Boy Uzunluğu; 11*: Beden Kitle İndeksi.

Tablo 4.19'a göre MEB'e bağı resmi okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme bilgi puanları ile sürdürülebilir beslenme konusunda bilgi aktarımı ve uygulamalarının değerlendirilmesi, vücut ağırlığı, boy uzunluğu ve beden kitle indeksi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>.05$). Ancak MEB'e bağı resmi okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusunda bilgi aktarımı ve uygulamalarının değerlendirilmesi ile sürdürülebilir beslenme için uygun ortam ve materyal durumunun değerlendirilmesi arasında pozitif yönde ve anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur ($p<.05$).

Tablo 4.19'a göre MEB'e bağı özel okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme bilgi puanları ile sürdürülebilir beslenme konusunda bilgi aktarımı ve uygulamalarının değerlendirilmesi, vücut ağırlığı, boy uzunluğu ve beden kitle indeksi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>.05$). Ayrıca, MEB'e bağı özel okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusunda bilgi aktarımı ve uygulamalarının değerlendirilmesi ile sürdürülebilir beslenme için uygun ortam ve materyal durumunun değerlendirilmesi arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır ($p>.05$).

5. TARTIŞMA

5.1. Resmi ve Özel Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Okul Öncesi Öğretmenlerin Bireysel Özelliklerinin Tartışılması

Bu çalışmada MEB'e bağlı hem resmi hem özel okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusundaki bilgi düzeylerinin saptanması ve sürdürülebilir beslenme konusundaki bilgilerini uygulamalı olarak öğrencilerine aktarma yollarının değerlendirilmesi amaçlandığı için çalışmanın örnekleme iki farklı alt örneklemden oluşmuştur.

Bu çalışmanın iki farklı alt örnekleminin biri Türkiye'deki üniversitelerin Okul Öncesi Öğretmenliği programlarından en az lisans mezunu ve MEB'e bağlı resmi okul öncesi öğretim kurumunda çalışan 51 okul öncesi öğretmeni, bir diğeri de Türkiye'deki üniversitelerin Okul Öncesi Öğretmenliği programlarından en az lisans mezunu ve MEB'e bağlı özel okul öncesi öğretim kurumunda çalışan 51 okul öncesi öğretmeni olmak üzere toplamda 102 okul öncesi öğretmeninden oluşmaktadır.

Bu bölümde, çalışma probleminin çözümü için, araştırmaya katılan bireylerden anket yoluyla toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır.

Yapılan analizlerde ilk olarak MEB'e bağlı resmi ve özel okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin kişisel bilgileri, sağlık bilgileri ve sürdürülebilir beslenme bilgilerine ait frekans ve yüzde değerleri hesap edilmiştir.

Elde edilen bulgulara dayalı olarak açıklama ve yorumlar yapılmıştır. "Okul Öncesi Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Bilincinin İncelenmesi" çalışmasında toplam 102 öğretmen örnekleme dâhil edilmiş olup, 51 öğretmen, MEB'e bağlı resmi okul öncesi öğretim kurumunda; 51 öğretmen, MEB'e bağlı özel okul öncesi öğretim kurumunda çalışmaktadırlar. Resmi okulda çalışan öğretmenler "50 kadın 1 erkek"; özel okulda çalışan öğretmenler "47 kadın 4 erkek" ten oluşmaktadır.

MEB'e bağlı resmi okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenleri genel olarak; kadın (%98.0) öğretmenlerden oluşmaktadır. MEB'e bağlı özel okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenleri de genel olarak; kadın (%92.2) öğretmenlerden oluşmaktadır.

Öğretmenlerin eğitim durumları incelendiğinde, MEB'e bağlı resmi okul öncesi öğretim kurumunda çalışanların 47'si lisans, 4'ü yüksek lisans mezunu olmakla birlikte; yüzdelerle bakıldığında lisans mezunu oranı (%92.2); yüksek lisans mezunu oranı (%7.8) olarak saptanmıştır.

MEB'e bağlı özel okul öncesi öğretim kurumunda çalışanların 48'i lisans, 3'ü yüksek lisans mezunu olmakla birlikte yüzdelerle bakıldığında; lisans mezunu oranı (%94.1), yüksek lisans oranı (%5.9) olarak saptanmıştır.

MEB'e bağlı resmi okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenleri 2006-2010 yılları arasında üniversiteden mezun olmuş (%27.5) ve 11-15 yıl ile 15 yıldan fazla çalışma süresine sahip (%27.5) katılımcılardan meydana gelmektedir.

MEB'e bağlı özel okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenleri 2016-2020 yılları arasında üniversiteden mezun olmuş (%43.1) ve 5 yıldan az çalışma süresine sahip (%62.7) katılımcılardan meydana gelmektedir.

MEB'e bağlı özel ve resmi okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sağlık durumlarını incelediğimizde, resmi kurumda çalışan öğretmenlerin, doktor tanıı bir sağlık sorunu bulunmayan yüzdeler oranı (%74.5); 56-60 kg arasında vücut ağırlığına sahip (%27.5) ve 161-170 cm aralığında boy uzunluğuna sahip (%54.9) kişilerin parametreleri incelendiğinde ve BKİ'leri normal düzeyde olan (%72.5) katılımcılardan meydana geldiğini görüntülemektedir; MEB'e bağlı özel okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenleri genel olarak; doktor tanıı bir sağlık sorunu bulunmayan yüzdeler oranı (%80.4); 55 kg ve altında vücut ağırlığına sahip (%29.4) ve 161-170 cm aralığında boy uzunluğuna sahip (%51.0) kişilerin parametrelerini incelediğimizde BKİ normal düzeyde olan (%68.6) katılımcılardan meydana geldiğini görüntülemektedir.

5.2. Resmi ve Özel Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Bilgilerinin Tartışılması

MEB'e bağlı resmi okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin anket sonuçlarını incelediğimizde sürdürülebilir beslenme konusundaki bilgi seviyelerinin sınırlı olduğu görülmektedir. Anket sonuçlarında, beslenmeye ayırdığı bütçeyi bilmeyen (%78.4), sağlıklı beslendiğini düşünen (%62.7), sürdürülebilir beslendiğini düşünen ve bu yönde düşüncesi olmayan (%41.2), sürdürülebilir beslenmeyi daha önce duymamış (%52.9), sürdürülebilir beslenmeyi sosyal medyada duymuş (%15.7) ve sürdürülebilir beslenme konusundaki bilgi düzeyi pek bilmeyen ile ne bilen ne de bilmeyen olarak değerlendiren (%35.3) katılımcılardan meydana gelmektedir.

MEB'e bağlı özel okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenleri genel olarak; beslenmeye ayırdığı bütçeyi bilmeyen (%72.5), sağlıklı beslendiğini düşünen (%47.1), sürdürülebilir beslendiğini düşünmeyen (%45.1), sürdürülebilir beslenmeyi daha önce duymuş (%64.7), sürdürülebilir beslenmeyi sosyal medyada duymuş (%25.5) ve sürdürülebilir beslenme konusundaki bilgi düzeyi pek bilmeyen olarak değerlendiren (%33.3) katılımcılardan meydana gelmektedir.

Sürdürülebilir beslenme bilgi düzeyine yönelik veri toplama aracındaki 15 maddenin öz değeri 0.40'tan büyük 5 faktörde toplandığı belirlenmiştir. Bu bulgulardan hareketle, ölçeğin güncel hali 15 madde ve 5 faktör olarak kabul edilmiştir.

Sürdürülebilir beslenme bilgi düzeyine yönelik veri toplama aracının toplam puanına ve 5 faktörüne ilişkin verilerin güvenirlik düzeyini tespit edebilmek için Cronbach's α katsayısı hesaplanmıştır.

Sürdürülebilir beslenme bilgi düzeyine yönelik veri toplama aracının toplam puanı ile üretim süreçleri ve kirlilik faktörlerine ilişkin verilerin yüksek düzeyde güvenilir olduğu tespit edilmiştir. Ek olarak, besin tüketimi, maliyet ve yeme alışkanlığı verileri ise orta düzeyde güvenilir sonuçlar içermektedir.

MEB'e bağlı resmi okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme bilgi düzeyine ait en çok (3.00 ± 1.31) katılım

gösterdikleri madde; “Sürdürülebilir beslenmenin sağlanabilmesi için işlenmiş besinlerin tüketiminden kaçınılması gerekir.” şeklinde tespit edilmiştir. Buna ek olarak; MEB’e bağlı özel okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin de sürdürülebilir beslenme bilgi düzeyine ait en çok (3.24 ± 1.11) katılım gösterdikleri madde; “Sürdürülebilir beslenmenin sağlanabilmesi için işlenmiş besinlerin tüketiminden kaçınılması gerekir.” şeklinde tespit edilmiştir.

MEB’e bağlı resmi okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme bilgi düzeyine ait en az (1.82 ± 1.26) katılım gösterdikleri madde; “Kuru baklagillerin (kuru fasulye, nohut, mercimek vb.) üretim süreçlerinin çevresel etkilerinin fazla olduğunu düşünüyorum.” şeklinde tespit edilmiştir. Ayrıca, MEB’e bağlı özel okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme bilgi düzeyine ait en az (1.75 ± 1.16) katılım gösterdikleri madde; “Sürdürülebilir beslenmenin sağlanması için öğün sayısının azaltılması gerekir.” şeklinde tespit edilmiştir.

Veriler analizi doğrultusunda, resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin sürdürülebilir beslenme bilincinde farkındalık düzeyi düşük çıktığı tespit edilmiştir.

Anket sonuçlarına göre, her iki grup öğretmenin de sağlıklı beslenmeye dikkat ettiği ancak özel okul öğretmenlerinin bu konuda daha az dikkatli oldukları görülmektedir. Ayrıca, her iki grup öğretmenin de BKİ’leri normal seviyede olduğu ve sağlık sorunlarının az olduğu tespit edilmiştir. Ancak her iki grup öğretmenin de beslenmeleri için ayrılan bütçeleri kontrol edemediği ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak, resmi kurumda çalışan öğretmenlerin sağlıklı beslenme konusunda özel okul öğretmenlerine göre daha bilinçli oldukları ve bu nedenle daha iyi durumda oldukları sonucuna varılabilir. Bununla birlikte, her iki grup öğretmenin de beslenme konusunda farkındalığının artırılması ve beslenmeleri için daha uygun bütçe planlaması yapmaları önemlidir. Bu anket sonuçları, okul öncesi öğretmenleri için sürdürülebilir beslenme ve sağlıklı yaşam konularında daha fazla bilgi ve farkındalık oluşturulması gerektiğini göstermektedir.

5.3. Resmi ve Özel Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Konusunda Bilgi Aktarımı ve Uygulamaların Değerlendirilmesine Ait Tanımlayıcı İstatistiklerin Tartışılması

MEB’e bağlı resmi okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusunda bilgi aktarımı ve uygulamaların değerlendirilmesine ait en çok ($1.00 \pm .00$) katılım gösterdikleri madde; “Öğrencilerinize sebzeleri ya da meyveleri tanımaları için etkinlikler düzenliyor musunuz?” şeklinde tespit edilmiştir. Ayrıca, MEB’e bağlı özel okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusunda bilgi aktarımı ve uygulamaların değerlendirilmesine ait en çok ($1.00 \pm .00$) katılım gösterdikleri maddeler; “Öğrencilerinize sebzeleri ya da meyveleri tanıtmak için etkinlikler düzenliyor musunuz?”, “Öğrencilerinize sebzeleri ya da meyveleri tanımaları için etkinlikler düzenliyor musunuz?”, “Öğrencilerinize doğayı sevdirmek için çaba sarf ediyor musunuz?” ve “Öğrencilerin suyu nasıl tasarruf edeceklerine dair bilgiye sahipler mi?” şeklinde tespit edilmiştir.

MEB’e bağlı resmi okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusunda bilgi aktarımı ve uygulamaların değerlendirilmesine ait en az ($.02 \pm .14$) katılım gösterdikleri madde; “Okulunuzda sürdürülebilir beslenme hakkında öğrencilere eğitim verildi mi?” şeklinde tespit edilmiştir. Ayrıca, MEB’e bağlı özel okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusunda bilgi aktarımı ve uygulamaların değerlendirilmesine ait en çok ($.02 \pm .14$) katılım gösterdikleri madde; “Okulunuzda sürdürülebilir beslenme hakkında öğretmenlere eğitim verildi mi?” şeklinde tespit edilmiştir.

MEB’e bağlı resmi okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme eğitimi için uygun ortam ve materyal durumunun değerlendirilmesine ait en çok ($.96 \pm .20$) katılım gösterdikleri madde; “Çalışmakta olduğunuz okul öncesi eğitim kurumunun bahçesi var mı?” şeklinde tespit edilmiştir. Ayrıca, MEB’e bağlı özel okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme eğitimi için uygun ortam ve materyal durumunun değerlendirilmesine ait en çok ($.92 \pm .27$) katılım gösterdikleri maddeler; “Çalışmakta olduğunuz okul öncesi eğitim kurumunun bahçesi var mı?” ve “Çalışmakta

olduğunuz kurumda öğrencilerinize belgesel veya animasyon izletmeniz için yeterli ekipman mevcut mu?” şeklinde tespit edilmiştir.

MEB’e bağlı resmi okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme eğitimi için uygun ortam ve materyal durumunun değerlendirilmesine ait en az ($.14 \pm .75$) katılım gösterdikleri madde; “Sınıfta yeterince bitki bulunuyor mu?” şeklinde tespit edilmiştir. Ayrıca, MEB’e bağlı özel okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme eğitimi için uygun ortam ve materyal durumunun değerlendirilmesine ait en çok ($.16 \pm .37$) katılım gösterdikleri madde; “Sınıfta yeterince bitki bulunuyor mu?” şeklinde tespit edilmiştir.

MEB’e bağlı resmi ve özel okul öncesi kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme bilgi puanları, sürdürülebilir beslenme konusunda bilgi aktarımı ve uygulamalarının değerlendirilmesi ile sürdürülebilir beslenme için uygun ortam ve materyal durumunun değerlendirilmesi puanları karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalarda bağımsız gruplar t testi kullanılmıştır. Ayrıca, ilgili puanlar arasındaki ilişki ise pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir.

MEB’e bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme bilgi puanları çalışılan kurum türüne göre incelendiğinde; toplam puan ile üretim süreçleri, besin tüketimi, maliyet, yeme alışkanlığı ve kirlilik boyutlarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > .05$).

MEB’e bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusunda bilgi aktarımı ve uygulamalarının değerlendirilmesi puanları çalışılan kurum türüne göre incelendiğinde; gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > .05$).

MEB’e bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme için uygun ortam ve materyal durumunun değerlendirilmesi puanları çalışılan kurum türüne göre incelendiğinde; özel okul öncesi kurumlarında çalışan öğretmenlerin puanı; resmi okul öncesi kurumlarında çalışan öğretmenlerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p < .05$).

MEB'e bağlı resmi okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme bilgi puanları ile sürdürülebilir beslenme konusunda bilgi aktarımı ve uygulamalarının değerlendirilmesi, vücut ağırlığı, boy uzunluğu ve BKİ arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>.05$). Ancak MEB'e bağlı resmi okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusunda bilgi aktarımı ve uygulamalarının değerlendirilmesi ile sürdürülebilir beslenme için uygun ortam ve materyal durumunun değerlendirilmesi arasında pozitif yönde ve anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur ($p<.05$).

MEB'e bağlı özel okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme bilgi puanları ile sürdürülebilir beslenme konusunda bilgi aktarımı ve uygulamalarının değerlendirilmesi, vücut ağırlığı, boy uzunluğu ve BKİ arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>.05$). Ayrıca, MEB'e bağlı özel okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusunda bilgi aktarımı ve uygulamalarının değerlendirilmesi ile sürdürülebilir beslenme için uygun ortam ve materyal durumunun değerlendirilmesi arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır ($p>.05$).

Verilerin ışığında, özel okullarda çalışan öğretmenlerin sürdürülebilir beslenme konusunda daha bilgili oldukları ve konuya daha fazla ilgi gösterdikleri görülüyor. Bu durumun, özel okullarda çalışan öğretmenlerin genellikle daha genç olmaları ve sosyal medyayı daha sık kullanmaları ile ilişkili olabileceği düşünülebilir. Ayrıca, özel okullarda öğretmenlerin öğrencilere sürdürülebilir beslenme konusunda eğitim verme konusunda daha aktif oldukları ve bu konuda daha bilgili oldukları görülüyor. Bununla birlikte, resmi okul öncesi kurumlarında bu konuda herhangi bir eğitim verilmediği, öğretmenlerin de konu hakkında daha az bilgiye sahip oldukları anlaşıyor. Bu sonuçlar, sürdürülebilir beslenme konusunda eğitim verme çabalarının artırılması gerektiğini göstermektedir.

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

“Okul Öncesi Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Bilincinin İncelenmesi” anket araştırmasına, resmi okul öncesi eğitim kurumundan katılan 51 katılımcıyı, 50 kadın öğretmen, 1 erkek öğretmen oluşturmakta olup; özel okul öncesi eğitim kurumundan katılan 51 katılımcıyı, 47 kadın öğretmen 4 erkek öğretmen oluşturmaktadır.

Eğitim durumlarını karşılaştırdığımızda, resmi kurumdaki okul öncesi öğretmenlerinde 47 lisans, 4 yüksek lisans mezunu öğretmen; özel kurumdaki okul öncesi öğretmenlerinde 48 lisans ve 3 yüksek lisans katılımcı yer almıştır.

Resmi kurumda çalışan okul öncesi öğretmenlerinde 2006-2010 yılları arasındaki mezun daha çok; özel kurumda çalışan okul öncesi öğretmenlerinde 2016-2022 yılları arasındaki mezun daha çoktur.

Genel olarak her iki grupta da, alerji, diyabet, astım, tiroit şikâyetleri olan sayısı az olmakta olup; herhangi bir hastalığı olmayan öğretmenler çoğunluktadır.

Hem resmi hem özel kurumda çalışan okul öncesi öğretmenlerin kilo dağılımları dengeli olup, BKİ’leri normal seviyede yer almaktadır.

Beslenmeye ayrılan bütçeni farkındalığı, her iki grupta da düşük olarak saptanmıştır.

Sağlıklı beslenmeye dikkat edenler resmi kurumda daha yüksek; özel kurumda ise evet ile hayır cevapları başa baş olarak tespit edilmiştir.

Buraya kadar elde edilen veriler ışığında;

Resmi ve özel okul öncesi kurumlarında, çalışma şartları göz önüne alındığında farklılıklar dikkat çekmektedir. Resmi okul öncesi kurumlarında çalışan okul öncesi

öğretmenlerin yaş grubu olarak orta yaş düzeyi olarak sınıflandırılırken; özel okullarda yeni mezunların ağırlıklı oldukları bilgisi mevcuttur.

Yeni neslin davranışları ve özel okullardaki yoğun çalışma temposu dikkate alınır ise; kendi sürdürülebilir beslenme politikalarının sekteye uğrayabildiği yorumu yapıp; anket sonuçlarındaki cevaplarına bakıldığında “sağlıklı besleniyorum” ile “besleniyorum” cevaplarının başa baş çıktığı sonuçları gözükmektedir.

Her iki grubunda gıdaya ayırdığı bütçeyi kontrol edemediği bir diğer çarpıcı sonuç olarak yorumlanmakla birlikte buna karşın bütçeden bağımsız sağlıklı beslendiğini söyleyenlerin oranının yüksek oluşu resmi kurumun çalışma şartlarına bağlanabilir. Ceteris Paribus olarak ele alınır ve sebeplerinden bağımsız sağlıklı beslenme konusu irdelenirse resmi kurumda çalışan öğretmenlerin daha iyi durumda olduğu sonucuna varılabilir.

Sürdürülebilir beslenme konusunda çıkan sonuçlar ise; “hiçbir bilgim yok”, “pek bilmiyorum”, “ ne biliyorum; ne bilmiyorum” cevaplarında yığılma söz konusu. “Çok iyi biliyorum” işaretleyen, özel kurumda olmadığı gibi resmi kurumda sadece bir kişi olduğundan dolayı, bireyin kendi ilgisinden dolayı bilgisi olduğu düşünülmektedir.

Özel kurumda çalışan 13 okul öncesi öğretmeni “iyi biliyorum” seçeneği ile iyi bildiğini belirtmiş olsa da; ağırlık “bilmiyorum” grubunda yer alıyor. Ve konuya ilgisi olanlar bunu sosyal medya aracılığı ile öğrendiklerini belirtmiştir. Özel kurumdaki öğretmenlerin; resmi kurumdaki öğretmenlere nazaran “Sürdürülebilir Beslenme” konusu hakkında daha bilgili olmalarının sebebi, özel kurumdaki öğretmenlerin yeni mezun olmaları ve sosyal medyayı daha sık kullanıyor olmalarına bağlayabileceğimiz düşüncesine ulaşılmaktadır.

Resmi ve özel okul öncesi kurumlarında, “Sürdürülebilir beslenme hakkında öğrencilere eğitim verildi mi?” cevabı en az katılım alan soru olarak bu konuda bir eğitimin verilmediği tespit edilmiştir.

Resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarının sürdürülebilir beslenme eğitimi ve uygulamaları için okul öncesi öğretmenlerine yeterli imkân sağlayıp sağlamadığı

konusuyla ilgili veri yer almamaktadır fakat öğretmenlerin konu hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması ve sınırlı kaynaklara erişimlerinin olması, bu imkânların yeterli olmadığına işaret edebilir.

Anket sonuçlarıyla ortaya çıkan bulgulara göre, Türkiye'deki okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığı görülmektedir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu konu hakkında bilgisiz olduğunu belirtmiştir.

Elde edilen bulgulara göre, resmi okul öncesi kurumlarında çalışan öğretmenlerin beslenme için uygun ortam ve materyal durumu sonuçları kontrol edildiğinde, özel okul öncesi kurumlarında çalışan öğretmenlerin beslenme için uygun ortam ve materyal durumunu değerlendirme puanları resmi okul öncesi kurumlarında çalışan öğretmenlerden biraz daha yüksek bulunmuştur. Ancak her iki gruptaki öğretmenlerin beslenme için uygun ortam ve materyal durumunu değerlendirme puanları genel olarak düşük bulunmuştur.

Çalışmaya göre, özel okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin sürdürülebilir beslenme konusunda daha bilgili oldukları görülmüştür. Bu durum, özel okullardaki öğretmenlerin yeni mezun olmaları ve sosyal medyayı daha sık kullanıyor olmalarına bağlanmıştır.

6.2. Öneriler

Yaşamış olduğumuz gezegen üzerinde, su ve gıda kıtlığı, kuraklık, iklim krizi, salgın hastalık koşullarını dikkate alırsak; sürdürülebilir gıdaya, sürdürülebilir sağlığa ve sürdürülebilir çevreye önem vermemiz gerekmektedir. Bu önemin başlıca maddesini, çevreyi temiz tutmak, su ve gıda kaynaklarını kirletmemek vb. değil bilinçlendirme oluşturmaktadır.

Bilinçli bir toplumun varlığı, sürdürülebilir bir dünya için bilinçli bir çocuk yetiştirme sorumluluğunu üstlenmesi ile mümkündür. Bu bağlamda, bilinçli ve donanımlı yeni nesillerin yetişmesi, sürdürülebilirlik açısından büyük önem arz etmektedir.

Eğitimin ilk aşaması ailede başlar ve okul öncesi eğitim ile devam eder. Bu nedenle, okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme hakkında bilinçli bir farkındalığa sahip olmaları ve öğrencilere bu konuda eğitim vermeleri gerekmektedir.

Yapılan tez çalışmasında, okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusunda yeterince farkındalığa sahip olmadıkları tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, diyetisyenlerin bu konuda öğretmenleri bilinçlendirmek için daha aktif bir rol üstlenmeleri gerektiğini vurgulamaktadır.

Günümüzde okul öncesi eğitim kurumlarında sağlıklı ve sürdürülebilir beslenme politikalarının uygulanması giderek önem kazanmaktadır. Bu noktada, öğretmenlerin bu alanda bilgili ve yeterli donanımına sahip olmaları önem arz etmektedir. Bu bağlamda, diyetisyenlerin öğretmenleri beslenme konusunda bilgilendirme çalışmalarında etkin bir şekilde görev almaları gerekmektedir.

Anket sonuçlarına göre, okul öncesi kurumlarında çalışan öğretmenlerin sağlıklı beslenme konusuna olan ilgileri ve bilgileri oldukça sınırlı olduğu görülmüştür. Ayrıca, sürdürülebilir beslenme konusunda da yeterli bilgiye sahip olmadıkları belirlenmiştir. Bu durum, öğretmenlerin öğrencilerine doğru bilgi aktaramamalarına ve sağlıklı beslenme alışkanlıklarının oluşmasına engel olmaktadır. Diyetisyenlerin bu konuda önemli bir rolü vardır. Öncelikle, okul öncesi eğitim kurumlarında düzenli olarak eğitim programları düzenleyerek öğretmenlerin sağlıklı beslenme konusunda bilinçlendirilmelerine ve sürdürülebilir beslenme politikalarına ilişkin bilgi sahibi olmalarına yardımcı olabilirler. Bu şekilde, öğretmenlerin doğru bir şekilde bilgi aktarmaları ve sağlıklı beslenme alışkanlıklarının öğrenciler tarafından benimsenmesi sağlanabilir.

Öğrencilerin sağlıklı beslenme alışkanlıkları kazanmaları için, okul öncesi kurumların sağlıklı yiyecekler sunmaları da önemlidir. Bu noktada, diyetisyenlerin okul öncesi kurumlarda sağlıklı yemeklerin hazırlanması ve sunulması konusunda rehberlik etmeleri gerekmektedir.

Veriler ışığında, okul öncesi eğitim kurumlarında yer alması gereken materyal ve kaynaklar arasında:

Sürdürülebilir beslenme konusunda hazırlanmış eğitim materyalleri (kitaplar, posterler, slaytlar vb.) yer alabilir,

Sürdürülebilir beslenme ile ilgili materyallerin yer aldığı oyunlar ve etkinlikler, organik bahçe, kompost kutusu, geri dönüşüm kutuları, örnek menüler ve yemek tarifleri gibi sürdürülebilir beslenme uygulamalarının gösterildiği materyaller okul öncesi kurumlarda bulunabilir.

Ayrıca, okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusunda eğitim almalarına yönelik kaynak kitaplar, ders notları ve seminerlerin düzenlenmesi de oldukça önem arz etmektedir.

Bu materyal ve kaynakların kullanımı, okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir beslenme konusundaki bilgi ve uygulama becerilerinin artırılmasına yardımcı olabilir.

Diyetisyenlerin bu konuda yapabileceği çalışmalar, şu şekilde sıralanabilir:

Eğitim Programları Diyetisyenler, özellikle okul öncesi eğitim kurumlarındaki öğretmenlerin ve öğrencilerin bilinçlendirilmesi için eğitim programları hazırlayabilirler.

Danışmanlık Hizmetleri Diyetisyenler, öğretmenlerin ve ailelerin sürdürülebilir beslenme konusunda danışmanlık hizmeti almasına yardımcı olabilirler. Bu hizmetler, doğru beslenme alışkanlıkları ve gıda israfını azaltma gibi konularda öneriler içerebilir.

Etkinlikler Diyetisyenler, okul öncesi eğitim kurumlarındaki etkinliklerde yer alarak, öğrencilere sürdürülebilir beslenmenin önemini anlatan sunumlar yapabilirler.

Sosyal Medya Diyetisyenler, sürdürülebilir beslenme konusunda farkındalık yaratmak için sosyal medya aracılığıyla paylaşımlarda bulunabilirler. Bu paylaşımlar, doğru beslenme alışkanlıklarını teşvik edebilir ve gıda israfının önlenmesine katkı sağlayabilir.

Kampanyalar Diyetisyenler, sürdürülebilir beslenme konusunda farkındalık yaratmak için kampanyalar düzenleyebilirler. Bu kampanyalar, özellikle okul öncesi

eğitim kurumlarına yönelik olabilir ve doğru beslenme alışkanlıklarını teşvik etmeyi amaçlayabilir.

İşbirlikleri Diyetisyenler, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerle işbirliği yaparak, sürdürülebilir beslenme konusunda farkındalık yaratma çalışmalarına katılabilirler. Bu işbirlikleri, toplumun geniş kesimlerine ulaşmayı sağlayabilir ve doğru beslenme alışkanlıklarının yaygınlaşmasına yardımcı olabilir.

Sonuç olarak, okul öncesi eğitim kurumlarının sağlıklı beslenme ve sürdürülebilir beslenme politikalarıyla ilgili bilinçlendirilmesi, geleceğimizin sağlıklı bireylerinden oluşmasına katkı sağlayacaktır. Bu sebeple, diyetisyenlerin öğretmenlere ve dolayısıyla öğrencilere bu konuda bilinçlendirme çalışmaları yaparak, toplum sağlığına olumlu katkı sağlayabilecekleri unutulmamalıdır.

KAYNAKLAR

- Alacam N, Sahin E (2017). Getting started for preparing pre-service early childhood teachers in terms of sustainable food consumption: the current situation at a public university in Turkey. *College Student Journal*, 51(2), 238+ Erişim Adresi: <https://ingentaconnect.com/content/prin/csj/2017/00000051/00000002/art00008>
- Aral N, Can Yaşar M ve KANDIR A (2011). Okul Öncesi Eğitim ve Okul Öncesi Eğitim Programı. DOI: 10.17755/esosder.263223
- Balaban E (2021). *Tüketicilerin Sürdürülebilir Ekolojik Etiketli Ürün Satın Alma Farkındalığı: Gaziantep'te Bir Alan Uygulaması*. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.
- Barnett WS (2008). Preschool education and its lasting effects: research and policy implications. Erişim Adresi: https://researchgate.net/publication/253354378_Preschool_Education_and_Its_Lastng_Effects_Research_and_Policy_Implications
- Brundtland GH (1985). World commission on environment and development. Environmental policy and law, 14(1), 26-30. DOI: 10.1016/S0378-777X(85)80040-8
- Bulut Y ve Polat Ö (2019). Erken Çocukluk Eğitiminde Sürdürülebilirlik Kavramının İncelenmesi. *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(2), 35-58. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/fuuiibfdergi/issue/51484/668167>
- Burlingame B ve Dernini S (2012). Biodiversity and sustainable diets united against hunger 3–5 November 2010 FAO Headquarters, Rome. Erişim Adresi: https://reterus.it/public/files/Eventi/unisustainathon/Med_Diet_-_sustainablec_-_FAO___Bioversity_1_.pdf
- Büyüköztürk Ş (2018). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. Pegem Atıf İndeksi, 001-214. Erişim Adresi: <https://depo.pegem.net/9789756802748.pdf>
- Diet H, Fact Sheet No. 394, Updated August 2018. World Health Organization. Erişim Adresi: <https://who.int/mediacentre/factsheets/fs394>
- Dobson A (1996). Environment sustainabilities: An analysis and a typology. *Environmental Politics*, 5(3), 401-428. DOI: 10.1080/09644019608414280
- FAO and WHO (2019). Sustainable healthy diets – Guiding principles. Rome. Erişim Adresi: <https://fao.org/3/ca6640en/ca6640en.pdf>

- Fischer CG ve Garnett T (2016). Plates, pyramids, and planets: Developments in national healthy and sustainable dietary guidelines: a state of play assessment. Rome: FAO. Erişim Adresi: researchgate.net/publication/303712683_Plates_pyramids_planet_Developments_in_national_healthy_and_sustainable_dietary_guidelines_a_state_of_play_assessment
- Foley JA (2011). Can we feed the world & sustain the planet? Sci Am. 305(5):60–5. Erişim Adresi: <https://scientificamerican.com/article/can-we-feed-the-world/>
- George D (2011). SPSS for windows step by step: A simple study guide and reference, 17.0 update, 10/e. Pearson Education India. Erişim Adresi: [https://scirp.org/\(S\(lz5mqp453edsnp55rrgjt55\)\)/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=2333867](https://scirp.org/(S(lz5mqp453edsnp55rrgjt55))/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=2333867)
- Ginsburg JL ve Audley S (2020). You don't wanna teach little kids about climate change: beliefs and barriers to sustainability education in early childhood. *International Journal of Early Childhood Environmental Education*, 7(3), 42-61. Erişim Adresi: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1264526.pdf>
- Gülsöz S (2017). *Yirmi Yaş ve Üzeri Bireylerin Sürdürülebilir Beslenme Konusundaki Bilgi Düzeylerinin ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi*. Başkent Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.
- Güven G ve Efe Azkeskin K (2010). Erken Çocukluk Eğitimi ve Okul Öncesi Eğitim. Erken çocukluk eğitimi, 1-53. DOI: 10.14527/9786053640967.01
- Haque MN, Nasrin S, Yesmin MN ve Biswas MHA (2013). Universal pre-primary education: A comparative study. *American Journal of Educational Research*, 1(1), 31-36. Erişim Adresi: <https://pubs.sciepub.com/education/1/1/7/index.html>
- Heinberg R ve Lerch D (2010). What is sustainability. The post carbon reader, 11-19. Erişim Adresi: <https://cdn.auckland.ac.nz/assets/arts/documents/What%20is%20Sustainability.pdf>
- Kahraman D (2019). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Yeme Davranışlarının Değerlendirilmesi*. Kırklareli Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi. Erişim Adresi: <https://acikerisim.klu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.11857/1184>
- Korkmaz A (2014). *Eko-okul Programını Uygulayan Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Sürdürülebilir Gelişme İçin Eğitim Açısından Değerlendirilmesi*. Erişim Adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=xoYt05WX-cB0x59Zqw1ArQ&no=eGywQIxp0smPZox04CoM9A>

- Kul S (2014). Uygun İstatistiksel Test Seçim Kılavuzu/Guideline for suitable statistical test selection. Plevra Bülteni, 8(2), 26. Erişim Adresi: toraks.org.tr/site/sf/books/pre_migration/ba74d7c39e0eee0e51a40505443342657f589732f18afc9273c4dfb9f0abd8ef.pdf
- Mazzocchi A, De Cosmi V, Scaglioni S ve Agostoni C (2021). Towards a more sustainable nutrition: Complementary feeding and early taste experiences as a basis for future food choices. *Nutrients*, 13(8), 2695. DOI: 10.3390/nu13082695
- Milli Eğitim Bakanlığı (1973). 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu. Kanun Numarası (1975, 24 Haziran) Resmi Gazete, (14574). Erişim Adresi: <https://resmigazete.gov.tr/arsiv/14574.pdf>
- Milli Eğitim Bakanlığı (2013). Okul Öncesi Eğitim Programı. Erişim Adresi: <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf>
- Morris H, Edwards S, Cutter-Mackenzie A, Rutherford L, Williams-Smith J ve Skouteris H (2018). Evaluating the impact of teacher-designed, wellbeing and sustainability play-based learning experiences on young children's knowledge connections: A randomised trial. *Australasian Journal of Early Childhood*, 43(4), 33-42. DOI: 10.23965/AJEC.43.4.04
- Oktay A (2004). Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Eğitim. Baskı. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Öner Özaslan G. *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Yönelik Görüşleri: Kahramanmaraş İli Örneği*. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Erişim Adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Özduman KT ve Güngör F (2017). Okul Öncesi Sınıflarında Çocuğun Katılım Hakkının Çocukların ve Öğretmenlerin Görüşlerine Göre İncelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Erişim Adresi: <https://acikerisim.klu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.11857/1745>
- Rivera Ja, Castellanos-Gutiérrez A. Healthy And Sustainable Diet. In *Annals Of Nutrition And Metabolism*. Allschwilerstrasse. 10, Ch-4009 Basel, Switzerland: Karger. 2020. Vol. 76, No. Suppl 4, Pp. 5-5 Erişim Adresi: researchgate.net/profile/Marcos-Galvan/publication/344617419_OBESITY_PREVENTION_AN_OPPORTUNITY_IN_THE_POST_COVID-19_STAGE/links/5f84aecda6fdccfd7b5cac7f/OBESITY-PREVENTION-AN-OPPORTUNITY-IN-THE-POST-COVID-19-STAGE.pdf
- Sageidet BM(2016). Norwegian early childhood teachers' stated use of subject-related activities with children, and their focus on science, technology, environmental issues and sustainability. *Nordic Studies in Science Education*, 12(2), 121-139 DOI: 10.5617/nordina.955

- Schaefer A ve Crane A (2005). Addressing sustainability and consumption. *Journal of Macromarketing*, 25(1), 76-92. DOI: 10.1177/0276146705274987
- Scott P (2017). Global panel on agriculture and food systems for nutrition: food systems and diets: facing the challenges of the 21st century: London, UK, 2016 (ISBN 978-0-9956228-0-7), 132pp. Erişim Adresi: <https://glopan.org/sites/default/files/ForesightReport.pdf>
- Sepp H ve Höijer K (2016). Food as a tool for learning in everyday activities at preschool—an exploratory study from Sweden. *Food & Nutrition Research*, 60(1), 32603. DOI: 10.3402/fnr.v60.32603
- Smetana SM, Bornkessel S ve Heinz V (2019). A path from sustainable nutrition to nutritional sustainability of complex food systems. *Frontiers in Nutrition*, 6, 39. DOI: 10.3389/fnut.2019.00039
- Sylva K, Melhuish E, Sammons P, Siraj-Blatchford I ve Taggart, B (2004). The effective provision of pre-school education (EPPE) project technical paper 12: The final report-effective pre-school education. Erişim Adresi: <https://ro.uow.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=3155&context=sspapers>
- Tabachnick BG, Fidell LS ve Ullman JB (2013). Using multivariate statistics (Vol. 6, pp. 497-516). Boston, MA: pearson. Erişim Adresi: <https://pearsonhighered.com/assets/preface/0/1/3/4/0134790545.pdf>
- The Natural Step, “The Four System Conditions,” Erişim Adresi: <https://naturalstep.org/en/the-system-conditions>
- Ünal Özen G (2019). *Diyetisyen ve Diyetisyen Adaylarının Sürdürülebilir Beslenme Konusundaki Bilgi ve Tutumlarının Değerlendirilmesi*. Erişim Adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=DG1vqL_bcQCT_EvzD1-pPQ&no=JU049sadPy__TgpmqAMZhg
- William E Rees ve Mathis Wackernagel (1997) Our Ecological Footprint: Reducing Human Impact on the Earth (Gabriola Island, BC: New Society) DOI: 10.5070/G31710273
- Wiseman SA, Dötsch-Klerk M, Neufingerl N ve Oliveira Martins F (2019). Future Food: Sustainable Diets for Healthy People and a Healthy Planet. *International Journal of Nutrology*, 12(01), 023-028 DOI: 10.1055/s-0039-1695714
- World Commission on Environment and Development (1987). Our Common Future Oxford. UK: Oxford University Press Erişim Adresi: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>

Yalçıntaş M (2019). *Fen bilimleri öğretiminde kuantum öğrenme modeli kullanmanın ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin akademik merak, kaygı, özyeterlik ve başarı düzeylerine etkisi* (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)). Erişim Adresi: avesis.marmara.edu.tr/yonetilen-tez/7370b525-8da3-42df-8705-d08591064663/fen-bilimleri-ogretiminde-kuantum-ogrenme-modeli-kullanmanin-ilkokul-dorduncu-sinif-ogrencilerinin-akademik-merak-kaygi-ozyeterlik-ve-basari-duzeylerine-etkisi

Zaric D ve Pace NL (2009). Transient neurologic symptoms (TNS) following spinal anaesthesia with lidocaine versus other local anaesthetics. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, (2). DOI: 10.1002/14651858.CD003006.pub3

Zembat R, Kılıç Z, Ünlüer E, Çobanoğlu A, Usbaş H ve Bardak M (2015). Çocuğun beslenme alışkanlığını kazanmasında okul öncesi eğitim kurumlarının yeri. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1(2), 417-424. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/husbfd/issue/7893/103905>

EKLER

Ek 1: ETİK KURUL ONAYI

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
TIP VE SAĞLIK BİLİMLERİ ETİK KURULU - 2 (SPOR,SAĞLIK) KARARI

Protokol No : 220079

Karar No : 119

Araştırma Yürütücüsü	Diyetisyen MELİS HÜSMENOĞLU
Kurumu / Birimi	MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ / BESLENME VE DİYETETİK
Araştırmanın Başlığı	Okul Öncesi Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Bilincinin İncelenmesi
Başvuru Formunun Etik Kurula Geldiği Tarih	29.04.2022
Başvuru Formunun Etik Kurulda İncelendiği Tarih	İlk İnceleme Tarihi : 19.05.2022 1. Düzeltme Tarihi : 27.06.2022 2. Düzeltme Tarihi : 05.09.2022
Karar Tarihi	28.09.2022

KARAR : UYGUNDUR

AÇIKLAMA : Beyan edilen veri formlarının dışına çıkılmaması şartıyla araştırmanın uygulanabilirliği konusunda bilimsel araştırmalar etiği açısından bir sakınca yoktur.

Prof.Dr. Media SUBAŞI BAYBUĞA
Başkan

Doç. Dr. Ayşe KACAROĞLU VİCDAN
Üye

Prof.Dr. Baki Umut TUĞAY
Üye

Prof.Dr. Süleyman Murat YILDIZ
Üye

Prof. Dr. Gönül BABAYİĞİT İREZ
Üye

Doç.Dr. Şeyda KIVRAK
Üye
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kuruluna Yönergesinin Madde-8/6-b bendine göre değerlendirilmediği yer almamıştır.

Doç. Dr. Halil Evren ŞENTÜRK
Üye

Doç. Dr. GONCA KARAYAĞIZ MUSLU
Üye

Doç.Dr. SERAP DURUKAN KÖSE
Üye

Bu belge elektronik imza ile imzalanmıştır.
Doğrulama adresi <https://etikkurulbasvuru.mu.edu.tr/dogrulama/AWZX2782>

Ek 2: KURUM İZİN ONAYI**KURUM İZNİ**

Yapılan araştırmalar için Etik Kurula başvuruda bulunulmuş ve Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır. Veriler, çevrimiçi anket yoluyla toplanmıştır. Bu çerçevede elde edilen verilere göre, için artık kurum iznine gerek olmadığı tespit edilmiştir.

Doç. Dr. şeyda Kıvrak

Ek 3: FORMLAR (VERİ / KAYIT FORMLARI / ANKET FORMLARI / vb.)

EK-3.1 AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU

Sürdürülebilir beslenme ile ilgili Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Etik Komisyonu tarafından onaylanan bir araştırma yapmaktayız. Araştırmanın ismi “Okul Öncesi Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Bilincinin İncelenmesi” dir.

Sizin de bu araştırmaya katılmanızı öneriyoruz; ancak hemen söyleyelim ki bu araştırmaya katılıp katılmamakta serbestsiniz. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Kararınızdan önce araştırma hakkında size bilgilendirmek istiyoruz. Bu bilgileri okuyup anladıktan sonra araştırmaya katılmak isterseniz formu onaylayınız.

Bu araştırmayı yapmak istememizin nedeni, son yıllarda ilgi çeken bir konu olan sürdürülebilir beslenme konusunda okul öncesi öğretmenlerinin bilgi düzeyleri ve sürdürülebilir beslenme konusundaki bilgilerini uygulamalı olarak öğrencilerine aktarma yollarının değerlendirilmesinin gerekliliğidir. Bu çalışmadan elde edilecek veriler, sürdürülebilir beslenme hakkında yeterli bilgi ve donanımına sahip okul öncesi öğretmenlerinin yetiştirilmesini sağlayan çalışmalara ışık tutacak ve sürdürülebilir beslenmenin okul öncesi öğretmenlerinin eğitim programında yer bulmasını sağlayacak çalışmalara alt veri sağlayacaktır. Bu çalışmaya katılımınız araştırmanın başarısı için önemlidir.

Eğer araştırmaya katılmayı kabul ederseniz çevrimiçi anketi doldurmanız yeterli olacaktır. Araştırma kapsamında yaşıınız, cinsiyetiniz gibi genel özellikleriniz, çevre ve çevre sorunları ile ilgili tutumunuz, sürdürülebilir beslenme ile ilgili bilgi durumunuz, sürdürülebilir beslenme konusundaki bilgilerinizi uygulamalı olarak öğrencilerinize aktarma yollarınız ve çalıştığınız okul öncesi kurumunun sürdürülebilir beslenme eğitimi için uygun ortam ve materyal durumunu sorgulayan sorular içeren bir anket cevaplayacaksınız.

Bu çalışmaya katılmanız için sizden herhangi bir ücret istenmeyecektir. Çalışmaya katıldığınız için size ek bir ödeme de yapılmayacaktır. Sizinle ilgili bilgiler gizli tutulacak, ancak çalışmanın kalitesini denetleyen görevliler, etik kurullar ya da resmi

makamlarca gereği halinde incelenebilecektir. Bu çalışmaya katılmayı reddedebilirsiniz. Bu çalışmaya katılmak tamamen isteğe bağlıdır ve reddettiğiniz takdirde insanların size olan davranışlarında herhangi bir değişiklik olmayacaktır. Yine çalışmanın herhangi bir aşamasında onayınızı çekme hakkına da sahipsiniz.

Araştırma sırasında herhangi bir sorun ile karşılaştığınızda; herhangi bir saatte, Diyetisyen Melis Hüsmenoğlu'na dyt.melishusmenoglu@gmail.com mail adresinden ulaşabilirsiniz.

(Katılımcının Beyanı)

Diyetisyen Melis HÜSMENOĞLU tarafından bir araştırma yapılacağı belirtilerek bu araştırma ile ilgili yukarıdaki bilgiler bana aktarıldı. Bu bilgilerden sonra bu araştırmaya “katılımcı” olarak davet edildim. Eğer bu çalışmaya katılırsam bana ait bilgilerin gizliliğine bu araştırma sırasında da büyük özen ve saygı ile yaklaşılabileceğine inanıyorum. Araştırma sonuçlarının eğitim ve bilimsel amaçlarla kullanımı sırasında kişisel bilgilerimin ihtimamla korunacağı konusunda bana yeterli güven verildi.

Çalışmanın yürütülmesi sırasında herhangi bir sebep göstermeden araştırmadan çekilebilirim.

Araştırma için yapılacak harcamalarla ilgili herhangi bir parasal sorumluluk altına girmiyorum. Bana da bir ödeme yapılmayacaktır. Bu araştırmaya katılmak zorunda değilim ve katılmayabilirim. Araştırmaya katılmam konusunda herhangi bir zorlayıcı davranışla karşılaşmış değilim. Aklıma gelecek herhangi bir sorunun cevabı için veya onay vermeden önce sormak istediğim konular için Diyetisyen Melis HÜSMENOĞLU'na dyt.melishusmenoglu@gmail.com mail adresinden ulaşabilirim.

Bana yapılan tüm açıklamaları anlamış bulunmaktayım. Kendi başıma belli bir düşünme süresi sonunda adı geçen bu tez çalışmasında “katılımcı” olarak yer alma kararını aldım. Bu konuda yapılan daveti büyük bir memnuniyet ve gönüllülük içerisinde kabul ediyorum.

☒ Kabul ediyorum.

☐ Kabul etmiyorum.

EK-3.2.ANKET FORMU

1.BÖLÜM GENEL BİLGİLER

1.	Doğum Tarihiniz:	/...../.....
2.	Cinsiyetiniz:	☐ Erkek ☐ Kadın
3.	Mezun olduğunuz üniversiteniz:	
4.	Mezun olduğunuz yıl:	
5.	Okul Öncesi Öğretmenliği alanında en son almış olduğunuz derece:	☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora
6.	Okul Öncesi Öğretmeni olarak okul öncesi eğitim kurumlarında çalıştığınız süre:	Yıl veya Ay
7.	Çalıştığınız kurum aşağıdakilerden hangisidir?	☐ MEB'e Bağlı Resmi Okul Öncesi Eğitim Kurumu ☐ MEB'e Bağlı Özel Okul Öncesi Eğitim Kurumu
8.	Bireysel olarak beslenmeye ayırdığınız bütçe aylık ne kadardır?	☐ Bilmiyorum ☐ TL/Ay
9.	Doktor tarafından tanısı konulmuş bir sağlık sorunuz var mı?	☐ Hayir ☐ Evet. Açıklayınız :
10.	Sizce genellikle sağlıklı besleniyor musunuz?	☐ Hayir ☐ Evet ☐ Bilmiyorum
11.	Sizce sürdürülebilir bir beslenme tarzına mı sahip misiniz?	☐ Hayir ☐ Evet ☐ Bilmiyorum
12.	Vücut ağırlığınız (kg):	
13.	Boy uzunluğunuz (cm):	

2.BÖLÜM ÇEVRE VE ÇEVRE SORUNLARINA İLİŞKİN SORULAR

14. Sizce dünyadaki en önemli çevre sorunu aşağıdakilerden hangisidir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- ☐ Doğal kaynakların aşırı kullanımı
- ☐ Enerji sorunu
- ☐ Hava kirliliği
- ☐ İklim değişikliği
- ☐ Kentleşme
- ☐ Nüfus artışı
- ☐ Radyoaktif kirlilik
- ☐ Su kirliliği
- ☐ Diğer (.....)

15. Aşağıdaki ifadelere katılma durumunuzu işaretleyiniz.

	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Genellikle	Her zaman
Genel olarak alışveriş yaparken, satın aldığınız ürünün çevre dostu olmasına dikkat eder misiniz?					
Genel olarak alışveriş yaparken, satın aldığınız herhangi bir ürünün ambalajının geri dönüştürülebilir veya tekrar kullanılabilir olmasına dikkat eder misiniz?					
Alışveriş yaparken genellikle kendi alışveriş çantanızı mı kullanırsınız?					
Alışverişinizi eve yakın yerlerden mi yaparsınız?					
Bugüne kadar, çevre sorunları ile ilgili olarak herhangi bir yetkili merci ile iletişime geçtiniz mi?					
Dişinizi fırçalarken suyu kapatır mısınız?					
Organik çöp atıklarınızla diğer çöp atıklarını ayırır mısınız?					
Yemek artıklarını değerlendirir misiniz?					

3.BÖLÜM SÜRDÜRÜLEBİLİR BESLENME KONUSUNA İLİŞKİN SORULAR

16. Sürdürülebilir beslenme tanımını daha önce duydunuz mu?

- ☐ Evet, duydum.
☐ Hayır, duymadım. (21.soruya geçiniz)

17. Sürdürülebilir beslenme tanımını daha önce nereden duydunuz mu? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- ☐ Lisans eğitimim sırasında ders, konferans gibi akademik ve bilimsel etkinliklerden
☐ Bilimsel yayınlardan
☐ Televizyon ve radyo
☐ Sosyal medyadan
☐ Gazete, dergi vb. popüler yayınlardan
☐ Doktor, diyetisyen vb. sağlık profesyonellerinden
☐ Diğer (.....)

18. Sürdürülebilir beslenme konusundaki bilgi düzeyinizi aşağıdakilerden hangisi tanımlar?

- ☐ Çok iyi biliyorum
☐ İyi biliyorum
☐ Ne biliyorum ne de bilmiyorum
☐ Pek bilmiyorum
☐ Hiçbir bilgim yok

19. Sizce sürdürülebilir beslenme nedir?

.....

20. Sizce aşağıda yer alan başlıklardan hangisi/hangileri sürdürülebilir beslenme kapsamında değerlendirilebilir? (birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)

- ☐ İklim değişikliği
☐ Biyoçeşitlilik ve doğal yaşam alanları
☐ Su kirliliği
☐ Hava ve suya toksik emisyon (azot/fosfor)
☐ Toprak kalitesinin bozulması
☐ Besin güvenliği
☐ Gıda fiyat istikrarı/besin fiyatlarındaki aşırı dalgalanmalar
☐ Kadın ve gençlerin istihdamı
☐ Ekonomik büyüme
☐ Besin sektörünün rekabet gücü
☐ Obezite ile ilgili kronik hastalıkların önlenmesi
☐ Malnütrisyon ve yetersiz beslenme
☐ Hayvan refahi
☐ Diğer (.....)

21. Sürdürülebilir beslenme ile ilgili aşağıdaki ifadelere yaklaşımınızı işaretleyiniz.

	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Genellikle	Her zaman
Sürdürülebilir beslenmenin maliyeti yüksektir.					
Sürdürülebilir beslenmenin ekonomiye katkısı olabilir.					
Sürdürülebilir beslenmenin sağlanabilmesi için hayvansal proteinden zengin diyetlerin tüketilmesi önemlidir.					
Sürdürülebilir beslenmenin sağlanması için şeker, yağ ve tuz içeren besinlerin tüketiminden kaçınılmalıdır.					
Sürdürülebilir beslenmenin sağlanabilmesi için işlenmiş besinlerin tüketiminden kaçınılması gerekir.					
Sürdürülebilir beslenmenin sağlanması için öğün sayısının azaltılması gerekir.					
Sürdürülebilir beslenme geleneksel mutfakların devamlılığı için önemlidir.					
Besinlerin üretim süreçleri sera gazı artışına neden olabilir.					
Besinlerin üretim süreçleri suların kirlenmesine neden olabilir.					

21. (Devam) Sürdürülebilir beslenme ile ilgili aşağıdaki ifadelere yaklaşımınızı işaretleyiniz.

Et, tavuk ve ürünlerinin üretim süreçlerinin çevresel etkilerinin fazla olduğunu düşünüyorum.

Süt ve süt ürünlerinin üretim süreçlerinin çevresel etkilerinin fazla olduğunu düşünüyorum.

Sebze ve meyvelerin üretim süreçlerinin çevresel etkilerinin fazla olduğunu düşünüyorum.

Ekmek ve tahıl ürünlerinin (pirinç, bulgur, makarna vb.) üretim süreçlerinin çevresel etkilerinin fazla olduğunu düşünüyorum.

Kuru baklagillerin (kuru fasulye, nohut, mercimek vb.) üretim süreçlerinin çevresel etkilerinin fazla olduğunu düşünüyorum.

İşlenmiş ambalajlı besinlerin üretim süreçlerinin çevresel etkilerinin fazla olduğunu düşünüyorum.

4.BÖLÜM SÜRDÜRÜLEBİLİR BESLENME KONUSUNDA BİLGİ AKTARIMI VE UYGULAMALARI

22 Okulunuzda sürdürülebilir beslenme hakkında öğretmenlere eğitim verildi mi?
☐ Evet ☐ Hayır

23 Okulunuzda sürdürülebilir beslenme hakkında öğrencilere eğitim verildi mi?
☐ Evet ☐ Hayır

24 Öğrencilerinize sebzeleri ya da meyveleri tanıtmak için etkinlikler düzenliyor musunuz?
☐ Evet ☐ Hayır

25 Öğrencileriniz daha önce sizin eşliğinizde fidan dikti mi?
☐ Evet ☐ Hayır

26 Öğrencileriniz daha önce sizin eşliğinizde sebze/meyve tohumu ekti mi veya sebze/meyve fidesi dikti mi?
☐ Evet ☐ Hayır

27 Öğrencilerinize açık havada etkinlikler düzenliyor musunuz?
☐ Evet ☐ Hayır

28 Öğrencilerinize sebzeleri ya da meyveleri tanımaları için etkinlikler düzenliyor musunuz?
☐ Evet ☐ Hayır

29 Öğrencilerinize doğayı sevdirmek için çaba sarf ediyor musunuz?
☐ Evet ☐ Hayır

30 Öğrencileriniz suyu nasıl tasarruf edeceklerine dair bilgiye sahipler mi?
☐ Evet ☐ Hayır

31 Öğrencilerinize gıda israfının engellenmesinin önemi hakkında bilgi veriyor musunuz?
☐ Evet ☐ Hayır

32 Gıda israfı ve çevre bilinci hakkındaki bilgi ve farkındalıklarınızı öğrencilerinize hangi yollarla aktarıyorsunuz?

.....

5.BÖLÜM OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMUNUN SÜRDÜRÜLEBİLİR BESLENME EĞİTİMİ İÇİN UYGUN ORTAM VE MATERYAL DURUMU

34	Çalışmakta olduğunuz okul öncesi eğitim kurumunun bahçesi var mı?
	☐ Evet ☐ Hayır
35	Sınıftan bahçe ortamı, ağaçlar görülebiliyor mu?
	☐ Evet ☐ Hayır
36	Öğrencilerinizin toprakla uğraşması için gerekli materyaller var mı?
	☐ Evet ☐ Hayır
37	Çalışmakta olduğunuz kurumda cam-plastik-kâğıt için ayrı geri dönüşüm kutularınız var mı?
	☐ Evet ☐ Hayır
38	Sınıf içerisinde besin replikaları var mı?
	☐ Evet ☐ Hayır
39	Sınıfta yeterince bitki bulunuyor mu?
	☐ Evet ☐ Hayır
40	Çalışmakta olduğunuz kurumda öğrencilerinize belgesel veya animasyon izletmeniz için yeterli ekipman mevcut mu?
	☐ Evet ☐ Hayır
41	Çalışmakta olduğunuz kurum tarafından çocuklara drama eğitimi ile sürdürülebilir beslenmeyi öğretmeye uygun oyuncak-kukla gibi materyaller sağlanıyor mu?
	☐ Evet ☐ Hayır

Ek 4: ÖZ GEÇMİŞ

Adı Soyadı	: Melis HÜSMENOĞLU
Yabancı Dili	: İNGİLİZCE
Eğitim Durumu (Kurum ve Yıl)	:
Lise	: Bursa İMKB Gürsu Anadolu Lisesi (2011-2015)
Lisans	: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi- Beslenme ve Diyetetik (2015-2019)
Yüksek Lisans	: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi- Beslenme ve Diyetetik Yüksek Lisans (2020-*)
Çalıştığı Kurum / Kurumlar ve Yıl	: Bursa Büyükşehir Belediyesi (2019-2020) Gefasoft Yazılım (03.2021-09.2021) Nestle Health Science (11.2021-12.2021)
Yayınları (SCI ve diğer)	: Hüsmenoğlu M, Keskin C ve Sönmezdağ, A S (2021). Tıbbi aromatik bitkiler ve sürdürülebilir beslenmedeki kullanımı [Medicinal and aromatic plants and use in sustainable nutrition]. In E. Karababa (Ed.), Sürdürülebilir Beslenme [Sustainable Nutrition] (1st ed., pp. 40-47). Ankara, Turkey: Türkiye Klinikleri.
Diğer Konular	: